

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Г.Ф. Дударєва

ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Навчально-методичний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
напряму підготовки « Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване
природокористування»

Запоріжжя

2016

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Г.Ф. Дударєва

ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Навчально-методичний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
напряму підготовки « Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване
природокористування»

Затверджено

вченою радою ЗНУ

Протокол № 6 від 18.12.2015 р.

Запоріжжя

2016

УДК 5 02. 3/075. 8

ББК: Е 088 я7 3

Д 81

Дударєва Г.Ф. Екологічна експертиза: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра напряму підготовки « Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» / Г.Ф. Дударєва . – Запоріжжя : ЗНУ, 2015 . – 86 с.

У посібнику подано стислий виклад теоретичних положень курсу «Екологічна експертиза», тематику та зміст лабораторних занять (завдання і порядок виконання робіт, необхідні інструкції, задачі та зразки їх розв'язання, контрольні питання), вказівки щодо організації самостійної роботи, питання для підсумкового контролю, список рекомендованої літератури. Для діагностики рівня засвоєння

програмного матеріалу запропоновано тести. Тлумачення базових термінів і понять дисципліни наведено у глосарії.

Видання сприятиме узагальненню та систематизації знань, засвоєнню правових норм, методики оцінювання впливів на навколишнє середовище та порядку проведення екологічної експертизи, формуванню вміння аналізувати і складати документи й обґрунтовувати висновки екологічної експертизи.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра напряму підготовки « Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» .

Рецензент

Н. В. Капелюш кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної та прикладної екології і зоології.

Відповідальний за випуск

О.Ф. Рильський, завідувач кафедри загальної та прикладної екології і зоології, доктор біологічних наук, професор.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Зміст лабораторних занять.....	6
<i>Тема № 1.</i> Екологічне законодавство: загальні положення та принципи	6
<i>Тема № 2.</i> Методика проведення екологічної експертизи в Україні.....	6
<i>Тема № 3.</i> Висновок екологічної експертизи та особливості його оформлення	10
<i>Тема № 4.</i> Складання документів про намір і завдання на розробку оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС).....	1 3
<i>Тема № 5.</i> Складання документів ОВНС. Порівняння окремих характеристик ОВНС та експертизи	14
<i>Тема № 6.</i> Визначення значущості факторів впливу на довкілля методом парних порівнянь	1 7
<i>Тема № 7.</i> Визначення відповідності вмісту забруднювальних речовин нормативним показникам у водному середовищі	19
<i>Тема № 8.</i> Визначення токсичності шкідливих речовин при спалюванні палива в енергетичних установках.....	25
<i>Тема № 9.</i> Розрахунок санітарно-захисної зони	28
<i>Тема № 10.</i> Визначення категорії небезпеки підприємств	3 1
<i>Тема № 11.</i> Еколого-економічна оцінка альтернатив розміщення підприємства, що проектується та ймовірного збитку від забруднення навколишнього середовища.....	3 4

Зміст самостійної роботи.....	37
Перелік питань до екзамену.....	39
Тестові завдання для підсумкового контролю	41
Глосарій.....	57
Рекомендована література.....	61
Додатки	62

Вступ

Екологічна експертиза – це вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколога-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному аналізі й оцінці допроектних, проектних та інших матеріалів і на дослідженні об'єктів, дія яких може негативно впливати або впливає на стан довкілля та здоров'я людей. Екологічна експертиза спрямовується на підготовку висновків про відповідність запланованої чи фактичної діяльності нормам і вимогам чинного законодавства з охорони навколишнього середовища, раціонального використання й відтворення природних ресурсів, забезпечення належної охорони довкілля. Метою екологічної експертизи є оцінка ступеня екологічної безпеки господарської діяльності й екологічної ситуації для запобігання негативного впливу антропогенних факторів на стан довкілля та здоров'я людей. Екологічна експертиза має різні форми: державна, громадська, спеціалізована, додаткова. Екологічній експертизі підлягають практично всі види інвестиційних програм, проектів, схем розвитку й розміщення продуктивних сил, планування діяльності окремих галузей виробництва, генеральні плани населених пунктів, проекти їх будівництва й реконструкції, розробка нормативно-правових актів, документації на впровадження нової техніки, матеріалів, технологій.

Екологічна експертиза – це ефективний механізм держави і суспільства для створення екологічно безпечних і сприятливих умов для існування людини в навколишньому середовищі, функціонування природних та природно-техногенних екосистем. Це можливість зазирнути в майбутнє, передбачити несприятливі зміни в довкіллі та вже сьогодні їм запобігти або значно зменшити їх вплив. Екологічна експертиза керується таким гаслом: «Краще виявити й попередити негативні для навколишнього середовища наслідки діяльності людини на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадіях будівництва й експлуатації».

Дисципліна «Екологічна експертиза» є необхідною складовою фахової підготовки бакалаврів напряму «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування». У рамках її вивчення передбачено розгляд теоретичних і методичних засад комплексної екологічної експертизи, ознайомлення з процедурою здійснення експертиз і різноманітних об'єктів, до яких належать діючі господарські об'єкти та екологічні ситуації, проектні та передпроектні матеріали, документація із впровадження нової техніки, технологій тощо. При формуванні змісту навчальної дисципліни значну увагу приділено питанню поєднання галузевого та територіального принципів у екологічній експертизі при проведенні моніторингових досліджень довкілля.

Вивчення дисципліни «Екологічна експертиза» дозволить студентам узагальнити вже набуті знання про окремі галузеві еколога-правові норми щодо охорони окремих компонентів довкілля, об'єктів природно-заповідного фонду, територій та об'єктів з особливим статусом та довкілля в цілому, забезпечення екологічної безпеки, організації державної служби управління в галузі охорони довкілля, системи

моніторингу довкілля при проектуванні та роботі з проектами екологічної експертизи; засвоїти нові еколого-правові знання та сформулювати вміння щодо поводження з об'єктами екологічної експертизи.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні

ЗНАТИ:

- завдання, сучасні тенденції та проблеми екологічної експертизи;
- методи та методики оцінювання впливів на навколишнє середовище;
- природоохоронне законодавство й нормативно-правову базу України та сфери їх застосування;
- порядок проведення екологічної експертизи, строки проведення та реалізації;
- права й обов'язки суб'єктів та експертів екологічної експертизи.
- особливості участі громадськості у проведенні екологічної експертизи.

УМІТИ:

- вільно орієнтуватися в системі правових норм, які регламентують відносини в галузі екологічної експертизи;
- складати алгоритм здійснення громадської та державної експертизи;
- визначати відповідність об'єктів екологічної експертизи вимогам екологічного законодавства, санітарним і будівельним нормам;
- аналізувати і складати документи державної екологічної експертизи (заяву про наміри, висновки екологічної експертизи);
- розрізняти повноваження державної законодавчої та виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у галузі екологічної експертизи;
- обґрунтовувати необхідність здійснення екологічної експертизи для різних об'єктів;
- давати обґрунтовані висновки щодо можливості реалізації проекту згідно з чинним законодавством.

ЗМІСТ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА №1. ЕКОЛОГІЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРИНЦИПИ

Мета: ознайомитися зі змістом законодавчих і нормативних документів, які регламентують проведення екологічної експертизи в Україні.

Необхідні матеріали: підручники, посібники, конспекти лекцій, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Завдання до виконання лабораторної роботи

Завдання 1. Опрацювати статті Закону України «Про екологічну експертизу» // Постанова Верховної Ради України від 09.02.1995 р. № 45/95-ВР.

Завдання 2. Ознайомитися зі змістом «Інструкції про здійснення державної екологічної експертизи», затвердженої наказом Мінекобезпеки України від 7 червня 1995 р. №55 (додаток А).

Завдання 3. Ознайомитися з вимогами державних будівельних норм (ДБН) А2.2-1-95 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС)».

Завдання 4. Ознайомитися з Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок передачі документації на державну екологічну експертизу» від 31 жовтня 1995 р. № 870.

Контрольні питання:

1. Перелічіть документи, які регламентують проведення екологічної експертизи в Україні.

2. Назвіть джерела екологічного законодавства України.
3. Проаналізуйте загальні розділи екологічного законодавства України.
4. Охарактеризуйте процес становлення екологічної експертизи в Україні.
5. Коли при наукових дослідженнях застосовують експертний метод?
6. Назвіть та охарактеризуйте закони, на основі яких формується екологічний підхід до проведення експертиз.

ТЕМА № 2. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Мета: ознайомитися з методикою проведення екологічної експертизи в Україні, визначення ступеня екологічного ризику й безпеки запланованої чи здійснюваної діяльності; розглянути особливості організації комплексної науково обґрунтованої оцінки об'єктів екологічної експертизи; усвідомити значення оцінки впливу діяльності об'єктів екологічної експертизи на стан навколишнього природного середовища, здоров'я людей і якість природних ресурсів.

Необхідні матеріали: схеми, таблиці, словники, довідники, енциклопедії, підручники, посібники, конспекти лекцій, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Екологічна експертиза (ЕЕ) – це комплексний аналіз технологій, матеріалів, устаткування, техніки, проектів, планів, прогнозів та іншої документації, який проводять висококваліфіковані фахівці та експерти з метою визначення відповідності поданих матеріалів чинному законодавству. Здійснюється вона на підставі Закону України «Про екологічну експертизу».

В Україні діють такі види ЕЕ: *державна* (її висновки є обов'язковими для виконання), *громадська* (висновки носять рекомендаційний характер) та інші. Для об'єктів, які мають підвищений рівень екологічної небезпеки, проведення державної екологічної експертизи є обов'язковим.

Екологічна експертиза поширюється на об'єкти, які можуть негативно впливати на природне середовище: правову, нормативну й інструктивну документацію; проекти технічних систем, машин, механізмів і приладів, проектні рішення та програми розвитку; впроваджувані відкриття і винаходи; технології, технічні засоби, діючі технічні системи й ті, що будуються, аграрні, біотехнічні та інформаційні системи; унікальні антропогенні та природні системи й об'єкти (курорти, об'єкти історичної і культурної спадщини, природно-заповідні території); стан здоров'я населення і організація охорони здоров'я; відомі й нові речовини, енергоносії, сировина, матеріали, корми, продукти харчування, лікарські препарати, відходи; природоохоронні заходи, фонди, асигнування, системи стимулювання, ресурсозбереження; системи виховання, освіти та пропаганди; екологічні ситуації, що склалися в окремих регіонах; діючі об'єкти та комплекси, які чинять значний негативний вплив на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

Державне управління в галузі екологічної експертизи здійснюють Кабінет Міністрів України (КМУ), місцеві Ради народних депутатів, органи виконавчої влади на місцях, Мінекоресурсів і його органи на місцях, а також органи й установи Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) та інші органи державної виконавчої влади відповідно до чинного законодавства.

Фінансування державної екологічної експертизи здійснюється її замовником. Державні екологічні експертизи об'єктів, що реалізуються за рахунок державних капіталовкладень, фінансуються за рахунок державного бюджету. Фінансування державної екологічної експертизи екологічних ситуацій та екологічно небезпечних діючих об'єктів і комплексів, що проводиться за рішенням КМУ, місцевих Рад народних депутатів чи їх виконавчих комітетів, здійснюється відповідно за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів, а також відповідних позабюджетних фондів охорони довкілля.

Основні етапи проведення експертизи:

- а) оголошення замовником через засоби масової інформації заяви про екологічні наслідки діяльності;
- б) подання замовником еколого-експертним органам комплексу документів з обґрунтуванням оцінки впливу на навколишнє природне середовище в такому складі: 1) паспорт робочого проекту; 2) загальна пояснювальна записка; 3) генеральний план; 4) будівельні рішення; 5) кошторисна документація.

Процедура проведення екологічної експертизи передбачає: перевірку наявності й повноти необхідних матеріалів і реквізитів на об'єкти екологічної експертизи та створення еколого-експертних комісій (груп) відповідно до вимог законодавства (*підготовча стадія*); аналітичне опрацювання матеріалів екологічної експертизи, в разі необхідності натурні обстеження і проведення на їх основі порівняльного аналізу та часткових оцінок ступеня екологічної безпеки, достатності та ефективності екологічних обґрунтувань діяльності об'єктів екологічної експертизи (*основна стадія*); узагальнення окремих експертних досліджень одержаної інформації та наслідків діяльності об'єктів експертизи, підготовку висновку екологічної експертизи та подання його зацікавленим органам і особам (*заключна стадія*).

Проектно-кошторисна документація обов'язково повинна погоджуватися з органами державного нагляду. Після цього еколого-експертна комісія проводить аналітичне опрацювання матеріалів, а в разі необхідності – натурні обстеження. Потім узагальнює окремі експертні дослідження, готує висновки екологічної експертизи та надає їх зацікавленим органам.

Завдання до виконання лабораторної роботи

Завдання 1. Розглянути теоретичні засади проведення екологічної експертизи на території нашої держави.

Завдання 2. Ознайомитися з основними завданнями, принципами та об'єктами державної екологічної експертизи.

Завдання 3. Ознайомитися з процедурою проведення екологічної експертизи.

Завдання 4. Розробити екологічну експертизу певного об'єкта (відповідно до варіанта).

Завдання 5. Скласти схему послідовного порядку заповнення пунктів заявки на Державну екологічну експертизу (додаток Г):

а) орієнтовний термін передачі документації на розгляд;

б) інформація про розробника розділу оцінки впливу на стан навколишнього природного середовища (найменування організації, її підпорядкування, адреса, телефон);

в) інформація про розробника документації, що буде передана на державну екологічну експертизу (найменування організації, адреса, телефон або прізвище автора, його адреса);

г) вартість розробки документації чи проектно-кошторисна вартість розробки проекту, що будуть передані на державну екологічну експертизу (грн);

д) найменування замовника, органу, що здійснює функції управління майном замовника, адреса, телефон;

е) найменування органу, що затверджуватиме документацію;

є) найменування об'єкта державної екологічної експертизи (для підприємств, установ, організацій – адреса, телефон);

ж) перелік документації, що буде передана на державну екологічну експертизу;

з) перелік організацій, з якими погоджено документацію, або умови впровадження нових матеріалів і речовин;

к) найменування та обсяги продукції, що виготовляється чи буде виготовлятися.

За результатами виконаної роботи зробити висновок, виділивши основні проблеми проведення екологічної експертизи в Україні.

Контрольні питання:

1. Розкрийте сутність і основні принципи управління в екологічній сфері та вкажіть його правову основу.

2. Дайте визначення поняття «екологічна експертиза». Поясніть практичне значення екологічної

експертизи в нашій державі.

3. Окресліть основну мету екологічної експертизи.
4. Перелічіть завдання екологічної експертизи.
5. Охарактеризуйте принципи екологічної експертизи.
6. Назвіть об'єкти, які підлягають екологічній експертизі.
7. Назвіть суб'єктів екологічної експертизи.
8. Визначте загальні вимоги до проведення екологічної експертизи.
9. Що підлягає екологічній експертизі?
10. Хто може входити до складу комісії, яка проводить екологічну експертизу?
11. Перерахуйте основні види діяльності та об'єкти, що можуть потенційно становити підвищену екологічну небезпеку.
12. Укажіть строки проведення екологічної експертизи.
13. Назвіть форми проведення екологічної експертизи.
14. Яка інформаційна база потрібна для здійснення екологічної експертизи?
15. Що може слугувати критерієм для призначення державної екологічної експертизи?
16. Для яких об'єктів і видів діяльності державна екологічна експертиза є обов'язковою?
17. Опишіть процедуру проведення екологічної експертизи.
18. Поясніть, як здійснюється фінансування державної екологічної експертизи екологічних ситуацій та екологічно небезпечних діючих об'єктів і комплексів.

ТЕМА № 3. ВИСНОВОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ОФОРМЛЕННЯ

Мета: ознайомитися з порядком підготовки необхідної документації на об'єкт, який підлягає державній екологічній експертизі, та особливостями оформлення висновку про її проведення.

Необхідні матеріали: таблиці, словники, довідники, енциклопедії, підручники, посібники, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Структура еколого-експертного висновку (ст. 43 Закону України «Про екологічну експертизу») складається із: вступної (протокольної), констатуючої (описової), заключної (узагальнюючої) частин.

Висновки державної екологічної експертизи повинні містити оцінку екологічної допустимості й можливості прийняття рішень щодо об'єкта екологічної експертизи та враховувати соціально-економічні наслідки

У вступній частині вказуються дані про орган, який проводить експертизу, юридичні підстави її призначення і проведення, склад експертів, повне найменування матеріалів, що підлягають експертизі, їхній склад, відомості про організацію, яка розробила проект, найменування об'єкта екологічної експертизи, вартість будівельних робіт, відомості про замовника екологічної експертизи, відомості про виконавців екологічної експертизи та про орган, який приймає рішення стосовно реалізації об'єкта екологічної експертизи.

Якщо екологічна експертиза проводиться групою експертів, то необхідно це зафіксувати у висновку, із зазначенням посади, стажу роботи за фахом та інших даних, що підтверджують кваліфікацію експерта.

Констатуюча частина включає в себе коротку характеристику видів запланованої чи здійснюваної діяльності; місце їх реалізації; характеристику ступеня екологічного ризику відповідних заходів; основні технічні, технологічні, санітарно-гігієнічні та економічні розробки рішень щодо охорони навколишнього

середовища й раціонального використання, відновлення та захисту природних ресурсів; підтвердження забезпечення вимог екологічної безпеки.

У цю частину вносяться всі дані, які були отримані в результаті обстежень. Під час обстежень експертами робляться заміри, схеми, додаткові знімки. Всі ці матеріали повинні обов'язково вказуватись у висновку із посиланням на те, що вони додаються до актів екологічної експертизи.

У констатуючій частині вказуються методи, способи, науково-технічні засоби, які використовувалися під час проведення екологічної експертизи. Крім того, проводиться ретельний аналіз наукової, нормативної та іншої інформації, необхідної для всебічного, об'єктивного висновку експертизи.

У заключній частині подається узагальнена оцінка об'єкта екологічної експертизи, зауваження і пропозиції щодо вдосконалення, обґрунтування його екологічного впливу, висновки щодо схвалення, повернення на доопрацювання або відхилення від подальшого еколого-експертного розгляду з посиланням на відповідні нормативні документи, із зазначенням можливості прийняття рішення про подальшу реалізацію об'єкта екологічної експертизи. Велика увага приділяється висновкам та рекомендаціям щодо затвердження матеріалів, за якими проводиться екологічна експертиза компетентними державними органами або вимога про повернення на доопрацювання із зазначенням причин та кола питань недостатньо обґрунтованих щодо об'єкта екологічної експертизи. У заключній частині чітко фіксується перелік питань, які повинні бути уточнені та доопрацьовані. Крім того, чітко визначаються строки їх доопрацювання в повному або частковому обсязі. При проведенні державної екологічної експертизи, а також при прийнятті рішення органами щодо реалізації визначеного господарського проекту до уваги береться висновок громадської екологічної експертизи. Висновок громадської екологічної експертизи відсилається органам державної екологічної експертизи й замовникам експертизи.

При підготовці експертного висновку еколого-експертною комісією кожний з експертів має право на висловлення власної точки зору стосовно розглянутого питання. Це повинно враховуватися при складанні висновку.

Якщо висновок екологічної експертизи отримав схвалення від експерта або еколого-експертної комісії, а також схвалений всіма відповідними органами, які були залучені до проведення експертизи об'єкта, то такий висновок є обов'язковим для авторів проекту, замовника та інших виконавців.

Експертиза проектів будівництва проводиться відповідно до ст. 31 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

Завдання до виконання лабораторної роботи

Завдання 1. Підготувати лист до організації, яка буде проводити державну екологічну експертизу об'єкта; підготувати перелік, оформити необхідну документацію для подання її для здійснення державної екологічної експертизи.

Завдання 2. Скласти висновок державної екологічної експертизи на об'єкт, який розглядається як такий, що негативно впливає на навколишнє середовище.

Завдання 3. Оформити заяву про екологічні наслідки діяльності об'єкта, який підлягає екологічній експертизі.

Складання тексту, порядок оформлення листа до організації, яка буде проводити державну екологічну експертизу об'єкта, заяви про екологічні наслідки діяльності об'єкта, висновку державної екологічної експертизи відбувається в довільній формі, але з дотриманням вимог Закону України «Про екологічну експертизу», нормативної бази та правил оформлення ділових паперів. Зміст заяви про екологічні наслідки діяльності має бути лаконічним, проте повним (обов'язково містити інформацію про захист від негативного впливу на земельні та водні ресурси, повітряне середовище та ін.) та придатним для висвітлення в засобах масової інформації згідно зі ст. 10 Закону України «Про екологічну експертизу».

Зразки листа до організації, яка буде проводити державну екологічну експертизу об'єкта, та висновку державної екологічної експертизи наведені в додатках Г-Д.

Контрольні питання:

1. Назвіть перелік документів, необхідних для проведення екологічної експертизи.

2. Коли складається заява про екологічні наслідки діяльності? Які вимоги пред'являються стосовно її оприлюднення?
3. Назвіть і охарактеризуйте основні складові частини висновку державної екологічної експертизи.
4. З якою метою складається висновок екологічної експертизи?
5. Як складається висновок за результатами проведення екологічної експертизи?
6. Хто має право проводити державну екологічну експертизу та в якому вигляді?
7. У яких випадках забороняється реалізація проектів, програм або діяльності, що підлягають екологічній експертизі?
8. Як відбувається контроль за виконанням наданого експертами висновку?
9. Поясніть, у яких випадках можна оскаржити висновки державної екологічної експертизи.
10. Коли висновки державної екологічної експертизи визнаються недійсними?
11. Визначте права та відповідальність експертів екологічної експертизи.
12. Що являють собою висновки громадської екологічної експертизи? Як вони впливають на реалізацію проектів екологічної експертизи?

ТЕМА № 4. СКЛАДАННЯ ДОКУМЕНТІВ ПРО НАМІР І ЗАВДАННЯ НА РОЗРОБКУ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ (ОВНС)

Мета: навчитися складати заявку на проведення оцінки впливу об'єкта на навколишнє середовище (ОВНС) відповідної форми та згідно з вимогами законодавства.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Будь-яка господарська діяльність, запланована до реалізації, повинна бути екологічно обґрунтованою. Екологічне обґрунтування – це сукупність оцінок і наукових прогнозів екологічної небезпеки для екосистеми й населення від запланованої господарської та іншої діяльності. Одним з видів екологічного обґрунтування є ОВНС, призначена для аналізу найбільш важливих з точки зору потенційного впливу на навколишнє середовище видів діяльності.

Склад і зміст технічного завдання. На будь-якій стадії розробки проектної документації замовник (інвестор) готує технічне завдання, у якому перераховуються характеристики об'єкта або виду запланованої діяльності (що, де, як і коли буде збудовано); природоохоронні технології (ті, які передбачені для захисту навколишнього середовища та здоров'я населення); вимоги до рівнів впливу їх на навколишнє середовище та здоров'я населення.

В основі технічного завдання лежать результати попередньої оцінки впливу. Розроблювач ОВНС оцінює наявний і прогнозний рівень впливу (яким буде вплив на навколишнє середовище), передбачає технічні й організаційні заходи попереджувального й ліквідаційного характеру (як уникнути аварій). Спочатку проводиться рекогносцирувальна оцінка з метою розробки технічного завдання на проведення ОВНС. Для цього замовник:

- готує та подає в органи влади документацію, у якій міститься загальний опис запланованої діяльності; вказується мета та строки її реалізації, передбачуване місце розміщення, можливість трансграничного впливу, відповідність територіальним і галузевим планам і програмам, можливі альтернативи, опис умов реалізації проекту;
- попередньо інформує громадськість про заплановану діяльність;
- збирає та документує попередню інформацію про стан навколишнього середовища і про можливі значимі впливи (потреба в земельних ресурсах, відходи, навантаження на транспортну й інші інфраструктури, джерела викидів і скидів), подає перелік заходів щодо зменшення або запобігання цим впливам;
- проводить попередні консультації з метою визначення учасників процесу ОВНС, у тому числі зацікавленої громадськості;

- виконує попередню оцінку впливів запланованої діяльності на навколишнє середовище.

У технічному завданні також вказуються: строки проведення ОВНС; основні методи проведення ОВНС; план участі громадськості при проведенні ОВНС; основні завдання ОВНС; склад і зміст матеріалів ОВНС. Технічне завдання є частиною матеріалів ОВНС. На його підставі обирається виконавець робіт із проведення ОВНС.

Контрольне завдання: Скласти заявку на проведення ОВНС для відповідного підприємства згідно з формою.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняття «оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС)».
2. Назвіть та охарактеризуйте предмет екологічної оцінки впливу на навколишнє середовище.
3. Назвіть вимоги до документації, яка подається на екологічну експертизу.
4. Поясніть, на яких стадіях може здійснюватись оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС).
5. Окресліть основні завдання ОВНС.
6. Що входить до складу документально-розрахункової частини ОВНС?
7. Яка інформація міститься в заяві про очікувані екологічні наслідки запланованої діяльності?

ТЕМА № 5. СКЛАДАННЯ ДОКУМЕНТІВ ОВНС. ПОРІВНЯННЯ ОКРЕМИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ОВНС

Мета : навчитися складати звітну документацію з проведення ОВНС; закріпити знання про основні характеристики екологічної експертизи та ОВНС; навчитися розрізняти різноманітні види експертних екологічних оцінок.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Форма документації ОВНС настільки ж важлива для ефективності всього процесу екологічної оцінки, як і її зміст. Звіт за результатами проведення ОВНС повинен бути зрозумілим для осіб, які приймають рішення, членів експертної комісії та громадськості. Документація ОВНС має бути чітко структурована для полегшення пошуку необхідного матеріалу. Звіт повинен починатися зі змісту, списку таблиць та ілюстрацій. Анотація за матеріалами ОВНС має містити основні висновки екологічної оцінки (ЕО) й бути зрозумілою нефакхівцеві. Обсяг її не повинен перевищувати 15-30 сторінок.

Для наочності основні висновки ЕО необхідно ілюструвати графічними матеріалами (діаграмами, таблицями, картами та ін.). Результати ОВНС важливо описувати однотипно, з поділом даних про величину та значимість впливів.

До складу звітних матеріалів з ОВНС входять:

- 1) загальні відомості – відомості про замовника, назва об'єкта, характеристика типу документації (декларация про наміри, обґрунтування інвестицій, техніко-економічне обґрунтування, робочий проект), пояснювальна записка;
- 2) характеристика запланованої господарської діяльності (мета, характер, засоби та строки) і обґрунтування місця розміщення з описом можливих альтернатив, включаючи «нульовий» варіант;
- 3) природна (фізико-географічна) й екологічна характеристика території, особливо тих її компонентів, які можуть бути потенційно включені в ОВНС як об'єкт дослідження;
- 4) аналіз та оцінка стану компонентів навколишнього середовища в районі запланованої діяльності, які можуть бути порушені в ході її реалізації;
- 5) опис місцезнаходження та стану наявних джерел забруднення, оцінка їхнього впливу на біогеоценози, а також зміни фонових характеристик, викликані їхнім впливом. Проводяться окремо за трьома сценаріями запланованої діяльності: будівництво, експлуатація та аварійна ситуація;

- 6) характеристика соціального середовища та стану соціально-екологічних аспектів: інфраструктури, діяльності населення, зв'язку, демографії, житлового фонду, здоров'я;
- 7) характеристика проектного підприємства: опис можливих принципових варіантів проектних рішень, у тому числі інженерних, технологічних, архітектурно-планувальних тощо;
- 8) аналіз і оцінка потенційної небезпеки всіх видів впливу запланованої діяльності, включаючи джерела впливу, характеристику видів впливу (хімічне, фізичне й біологічне забруднення, геомеханічний вплив), а також негативні наслідки, пов'язані з вилученням із навколишнього середовища земельних, мінеральних ресурсів, флори, фауни тощо. Ступінь впливу оцінюється через характер (пряме, непряме, кумулятивне, синергічне), інтенсивність (величина впливу за одиницю часу), рівень (величина впливу на одиницю площі або обсягу), тривалість, часову динаміку й просторове охоплення. Визначаються основні об'єкти й аспекти впливу: персонал підприємства, населення й соціально-економічні умови його життєдіяльності. Проводяться окремо за трьома сценаріями: будівництво, експлуатація та аварійна ситуація;
- 9) обґрунтування лімітуючих екологічних факторів, стійкості, «слабкої ланки» екосистеми як основи для розробки нормативів ГДЕН (гранично допустиме екологічне навантаження) і ГДШВ (гранично допустимий шкідливий вплив);
- 10) оцінка ймовірності виникнення екологічних ризиків, ступеня, характеру, масштабу впливів на компоненти екосистем. Виявлення зон поширення впливів, прогнозування екологічних, соціальних і економічних наслідків проводиться окремо за трьома сценаріями запланованої діяльності: будівництво, експлуатація та аварійна ситуація;
- 11) характеристика виявлених при проведенні досліджень невизначеностей в оцінці впливу запланованої діяльності на навколишнє середовище;
- 12) обґрунтування допустимих навантажень на навколишнє середовище й правил природокористування, виходячи із запланованої діяльності;
- 13) комплекс природоохоронних заходів щодо запобігання негативним наслідкам. Регламент дій в аварійній ситуації;
- 14) обґрунтування комплексного збитку від реалізації запланованої діяльності, включаючи розрахунок плати за забруднення повітря, води й за розміщення відходів;
- 15) короткі програми моніторингу й післяпроектного аналізу;
- 16) матеріали суспільних обговорень при проведенні досліджень і підготовці матеріалів ОВНС, що включають характеристику способу інформування громадськості, питання, розглянуті учасниками обговорень, висловлені зауваження, висновки за результатами обговорень;
- 17) резюме нетехнічного характеру, доступне для розуміння нефахівцям. Висновок не повинен перетворюватися на перелік негативних впливів. Першоосовою цього документа є сам проект. Форма подання матеріалів включає: звіт про виконану роботу «Оцінка впливу облаштованості, розробки й експлуатації планованого об'єкта на навколишнє середовище й здоров'я населення»; коротку доповідь про результати роботи (для включення в розділ «Охорона навколишнього середовища» до складу проектної документації); анотацію – короткий зміст у вигляді рекламного проспекту або буклету (для роботи з населенням).

Завдання 1. Накреслити в зошит порівняльну таблицю і заповнити її, використовуючи при цьому конспекти лекцій, ксерокопії законодавчих актів, тлумачні словники та дотримуючись наданих нижче вказівок.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика екологічної експертизи та ОВНС

Екологічна експертиза	Предмет порівняння	ОВНС
	Мета	

	Основні завдання	
	Об'єкт	
	Суб'єкт	
	Засоби	
	Результат	

Наприклад, у першому рядку може бути записано:

Мета екологічної експертизи – запобігання негативному впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища, а також оцінка екологічної безпеки.

Мета ОВНС – екологічне обґрунтування доцільності запланованої діяльності та способів її реалізації, забезпечення вимог екологічної безпеки.

Завдання 2. Ознайомитися із загальними положеннями та розділами 2-7 Закону України «Про екологічну експертизу».

Завдання 3. Оформити роботу та зробити висновки.

Контрольне завдання: Скласти висновок ОВНС згідно з нормативною формою для відповідного підприємства.

Контрольні питання:

1. Окресліть мету екологічної експертизи та ОВНС.
2. Що є суб'єктом та об'єктом ОВНС?
3. Проаналізуйте потенціал ОВНС в Україні.
4. Поясніть, чим ОВНС в Україні відрізняється від ОВНС «західного типу».
5. Обґрунтуйте ОВНС згідно із ДБН А.2.2.-1-95.
6. Назвіть підстави для проведення ОВНС.
7. Назвіть та охарактеризуйте основні аспекти виконання ОВНС в Україні.
8. Порівняйте роль громадськості в проведенні ОВНС на Заході та в Україні.
9. Які відмінності відзначаються в процедурі проведення екологічної експертизи в Україні та на Заході?

ТЕМА № 6. ВИЗНАЧЕННЯ ЗНАЧУЩОСТІ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ МЕТОДОМ ПАРНИХ ПОРІВНЯНЬ

Мета: навчитися визначати значущість факторів можливого негативного впливу віртуального промислового об'єкта на стан навколишнього природного середовища за допомогою методу парних порівнянь.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Метод парних порівнянь відносять до методів якісного оцінювання. Він дозволяє ранжувати фактори за ступенем їх значущості. Застосовується, якщо оцінюваних факторів більше семи, а також якщо фактори мало різняться між собою.

Для виконання роботи необхідно попарно порівнювати фактори, які оцінюються. Результати заносити у таблицю, в рядках і стовпчиках якої вказані фактори (одні й ті ж самі). Значення в рядках таблиці

позначають літерою i , у стовпчиках – літерою j . Якщо фактор X_i більш значущий, ніж фактор X_j , то на перетині i -го рядка та j -го стовпчика таблиці слід поставити одиницю (1). Якщо ж фактор X_i менш значущий, ніж фактор X_j , необхідно поставити нуль (0).

У процесі парних порівнянь можуть виникнути певні протиріччя: фактор А більш значущий, ніж фактор В, фактор В більш значущий, ніж фактор С, а фактор С - більш значущий, ніж фактор А.

Такі протиріччя називаються циклічною тріадою та зображуються у вигляді трикутника. Вершини трикутника позначають фактори, а довжина ребер – характер переваги. Фактори, для яких встановлені циклічні тріади, виключаються з подальшого процесу оцінювання, а в таблиці ставиться прочерк – тире.

Метод парних порівнянь дає можливість отримати також кількісні оцінки значущості факторів. Для цього підраховують суми оцінок по рядку S_i , а потім ділять їх на загальну суму оцінок S . Отримані таким чином від кожного експерта оцінки в подальшому обробляють за допомогою методів математичної статистики.

Завдання до виконання лабораторної роботи

Завдання 1: Визначити значущість вказаних змін у навколишньому середовищі, які можуть виникнути в результаті розширення зони багатоповерхової житлової забудови в Жовтневому районі м. Запоріжжя: зміна ландшафту; зміна мікроклімату; забруднення атмосферного повітря; шумове забруднення; забруднення водних об'єктів (р. Мокра Московка, р. Дніпро, заплавні водойми); зменшення стоку річки Мокра Московка; знищення ґрунтового покриву; зміна характеру землекористування; виснаження перших від поверхні водних горизонтів.

Завдання 2. Скласти матрицю парних порівнянь.

Таблиця 2

Матриця парних порівнянь

Фактор	X_{i1}	X_{i2}	X_{i3}	X_{i4}	X_{i5}	X_{ip}	S_i	S	S_i/S	K
X_{i1}										
X_{i2}										
X_{i3}										
X_{i4}										
X_{i5}										
X_{ip}										

Завдання 3. Порівняти значущість кожної пари факторів. Якщо фактор X_i більш значущий, ніж фактор X_j , то у відповідній клітинці матриці поставити 1. Якщо ж фактор X_i менш значущий, ніж фактор X_j , то у відповідній клітинці поставити 0.

Завдання 4. Встановити циклічні тріади. Зобразити їх графічно. Якщо такий фактор є, то виключити його з процесу ранжування, поставивши в таблиці прочерк.

Завдання 5. Скласти ранжований ряд факторів, які оцінюються.

Завдання 6. Розрахувати коефіцієнти значущості факторів S , S_i , Q_i та K . Для цього враховувати, що :

S_i – сума оцінок по рядку;

S – загальна сума оцінок;

$Q_i = S_i / S$ – відношення суми по рядку до загальної суми оцінок;

$K = Q_i / Q_{\max}$ – зважений коефіцієнт оцінки всіх факторів (значення Q_i кожного фактора ділиться на максимальне його значення).

Завдання 7 . Дати письмове обґрунтування прийнятого рішення.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення понять «метод» і «методика».
2. Які методи застосовують при проведенні екологічної експертизи?
3. Охарактеризуйте методи ідентифікації..
4. Охарактеризуйте методи прогнозування.
5. Охарактеризуйте методи оцінювання: метод парних порівнянь, метод ранжування, метод векторних переваг.
6. Охарактеризуйте методи математичного моделювання. Назвіть основні труднощі, які виникають при створенні математичних моделей.

ТЕМА № 7. ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ВМІСТУ ЗАБРУДНЮВАЛЬНИХ РЕЧОВИН НОРМАТИВНИМ ПОКАЗНИКАМ У ВОДНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мета: засвоїти методику визначення відповідності якості води водних об'єктів нормативним показникам конкретних видів водокористування та методику розрахунку гранично допустимих концентрацій забруднювальних речовин у скидах; о писати та структурувати критерії оцінювання водних об'єктів для задоволення питних і господарсько-побутових потреб.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Якість вод – це сукупність фізичних, хімічних, біологічних та бактеріологічних показників. Вона визначається ступенем її забруднення. Основним показником нормування забруднювальних речовин водних об'єктів є гранично допустима концентрація у воді водойми господарсько-питного та культурно-побутового водокористування ГДКв, ГДВвр, ГДС, ГДКд.

ГДКв – це концентрація шкідливої речовини у воді, яка не повинна чинити прямої або непрямої дії на організм людини протягом усього її життя, а також не впливати на здоров'я наступних поколінь і не повинна погіршувати гігієнічних умов водокористування.

Гранично допустима концентрація забруднювальних речовин у водоймі (річці, озері, морі, підземних водах) відповідає рівню забруднення, що виключає несприятливий вплив на організм людини та можливість обмеження чи порушення нормальних умов господарсько-питного, культурно-побутового та інших видів водокористування.

ГДКвр – це гранично допустима концентрація шкідливої речовини у воді водойм рибогосподарського призначення, яка не повинна чинити шкідливого впливу на популяції риб, насамперед промислових.

Скиди забруднювальних речовин у навколишнє середовище нормуються шляхом встановлення гранично допустимих скидів забруднювальних хімічних речовин зі стічними водами у водні об'єкти (ГДС).

ГДС – це маса речовин у стічних водах, максимально допустима до відведення з установленим режимом у даному пункті водного об'єкта за одиницю часу з метою забезпечення норм якості води в контрольованому пункті.

ГДКд – ГДК домішок у воді водного об'єкта - це такий нормативний показник, який виключає несприятливий вплив на організм людини та можливість обмеження чи порушення нормальних умов господарсько-питного, побутового й інших видів водокористування.

Відповідно до Водного кодексу України якість води оцінюють на основі нормативів екологічної безпеки водокористування та екологічних нормативів якості води водних об'єктів.

Нормативи екологічної безпеки водокористування дозволяють оцінити якість води, використовуюваної для культурно-побутового, господарсько-питного й рибогосподарського водокористування.

Установлено два види нормативів: санітарно-гігієнічні нормативи якості води для потреб населення та рибогосподарські нормативи. Відповідно існують таблиці значень ГДК речовин у воді водних об'єктів господарсько-питного та комунально-побутового водокористування (табл. 3) і значень ГДК шкідливих речовин у воді водойм рибогосподарського призначення (табл.4).

Таблиця 3

Клас небезпеки та ГДК у воді об'єктів господарсько-питного та культурно-питного водокористування

№г/п	Назва речовини	Клас небезпеки	ГДК, мг/л
1	Аміак (за азотом)	3	2,0
2	Амонію сульфат	3	1,0
3	Активний хлор	3	відсутня
4	Ацетон	3	2,2
5	Бензол	2	0,5
6	Дихлоретан	2	0,02
7	Залізо	3	0,3
8	Кадмій	2	0,001
9	Капролактам	4	-
10	Кобальт	2	0,1
11	Кремній	2	10
12	Марганець	3	0,1
13	Мідь	3	1,0
14	Натрій	2	200
15	Нафтопродукти	4	0,1
16	Ніколь	3	0,1
17	Нітрати(NO)	3	45
18	Нітрити(NO ₂)	2	3,0

19	Ртуть	3	0,0005
20	Свинець	2	0,03
21	Селен	2	0,01
22	Скипидар	4	0,2
23	Фенол	4	0,001
24	Хром (III-валентний)	3	0,5
25	Хром (VI-валентний)	3	0,05

Таблиця 4

Гранично допустимі концентрації шкідливих речовин у воді водойм рибогосподарського призначення

Назва речовини	ГДК, мг/л
Аміак	0,05
Арсен	0,01
Бензол	0,05
Кадмій	0,005
Магній	40
Мідь	0,001
Нафта і нафтопродукти: - у розчинному стані	0,001
в емульсованому стані	0,05
Нікель	0,01
Свинець	0,01
Сірководень	1,0
Смолисті речовини, що вимиваються з дерев хвойних порід	2,0
Таніди	10
Феноли	0,001

Хлор вільний	0
Хлорофос	0
Цинк	0,05
Ціаніди	0,05

Водні об'єкти вважаються придатними для культурно-побутового і господарсько-питного водокористування, якщо одночасно виконуються такі умови:

- не порушуються загальні вимоги до складу та властивостей води для відповідної категорії водокористування;
- для речовин, що належать до третього і четвертого класів небезпеки, виконується умова: C , де C — концентрація речовини у водному об'єкті, мг/дм³;
- для речовин, що належать до першого і другого класів небезпеки, виконується умова:

де C_i і $ГДК_i$ відповідно концентрація і $ГДК_i$ -го речовини першого або другого класу небезпеки.

Водні об'єкти вважаються придатними для рибогосподарського водокористування, якщо одночасно виконуються такі умови:

- не порушені загальні вимоги до складу та властивостей води для відповідної рибогосподарської категорії;

- для речовин, що належать до однакової лімітуючої ознаки шкідливості (ЛОШ), виконується умова:

де C_i і $ГДК_i$ відповідно концентрація і $ГДК_i$ -ої речовини, приналежної до даної ЛОШ.

Норми якості води необхідно виконувати:

- для водотоків культурно-побутового й господарсько-питного водокористування — на ділянках від пункту водокористування до контрольного створу, розташованого на відстані не менше вище за течією від цього пункту водокористування;

- для водотоків рибогосподарського водокористування — в межах всієї рибогосподарської ділянки водотоку, починаючи з контрольного створу, розташованого на відстані не більше нижче за течією від джерела надходження домішок;

- для водоймищ рибогосподарського призначення — на всій рибогосподарській ділянці, починаючи з контрольного пункту, розташованого в радіусі не більш ніж від місця надходження домішки;

- рибогосподарські норми якості води для прибережної зони морів – у будь-якому напрямку на відстані .

Вимоги до скидання виробничих стічних вод у водойми закріплені в Законі України «Про охорону навколишнього середовища» і регламентуються «Правилами охорони поверхневих вод від забруднення

стічними водами».

Внутрішні водойми забруднюються стічними водами різних виробництв, у тому числі житлово-комунальних підприємств і поверхневими стоками. Рівень забруднення води за окремими складниками перевищує 30 ГДК.

Одним із основним способів знешкодження стічних вод є їх розбавлення. При розбавленні загальна кількість шкідливих речовин не змінюється, але знешкоджувальний ефект виявляється. Показник кратності розбавлення n розраховують таким чином, щоб при скиданні стічних вод у водний об'єкт допустима концентрація шкідливих речовин у ньому з урахуванням фонові концентрації відповідає нормативним показникам визначеної категорії водокористування. Гранична для скиду концентрація забруднювальної речовини $C_{гд}$ визначається за формулою:

$$C_{гд} = n (ГДК - C_{ф}) + C_{ф} , (2)$$

де n – показник кратності розбавлення стічних вод; $C_{ф}$ – фонові концентрація забруднювальної речовини у водному об'єкті.

Приклади виконання розрахунків:

Задача 1. У контрольному створі деякої річки рибогосподарського призначення концентрація азоту нітритного й бензолу дорівнює відповідно 0,01 і 0,30 мг/дм³. ГДК вказаних речовин для водойм рибогосподарського призначення дорівнює відповідно ГДК_{ан} = 0,02 мг/дм³ і ГДК_б = 0,5 мг/дм³. Речовини відносяться до однієї групи лімітуючої ознаки шкідливості (ЛОШ) – токсичної. Визначити відповідність вмісту цих речовин вимогам норм у водному середовищі.

Розв'язок

Азот нітритний і бензол відносяться до однієї групи лімітуючої ознаки шкідливості (ЛОШ), тому вони мають ефект спільної дії. Вміст цих речовин у водному середовищі повинен відповідати умові: $\sum (C_i / ГДК_i) \leq 1$,

Перевіряємо вказану умову для даного випадку:

$$0,01 / 0,02 + 0,3 / 0,5 = 0,5 + 0,6 = 1,1.$$

Висновок. Сума відносних концентрацій перевищує 1, що не відповідає вимогам норм для водного середовища.

Задача 2. Розрахувати граничну для скиду концентрацію ($C_{гд}$) азоту нітратного у стічних водах і зробити висновок, чи відповідає вимогам норм скид нітратів у річку господарсько-питного водокористування. Вихідні дані: у контрольному створі показник кратності розбавлення $n=3,5$, ГДК_{ан} для водойм господарсько-питного водокористування дорівнює 10 мг/дм³, фонові концентрація $C_{ф} = 6,0$ мг/дм³, фактична концентрація азоту нітратного у стічних водах $C_{ст} = 18$ мг/дм³.

Розв'язок

Гранична для скиду концентрація забруднювальної речовини визначається за формулою:

$$C_{гд} = n (ГДК - C_{ф}) + C_{ф} , (3)$$

де n – показник кратності розбавлення стічних вод.

Підставляємо у формулу дані та розраховуємо граничну для скиду концентрацію азоту нітратного у стічних водах :

$$C_{гд} = 3,5 (10,0 - 6,0) + 6,0 = 20,0 \text{ (мг/дм}^3 \text{)}$$

Висновок. Фактична концентрація азоту нітратного у стічних водах (18 мг/дм³) менша за гранично розрахункову для скиду, що відповідає вимогам норм.

Задача 3. У контрольному створі деякої річки культурно-побутового водокористування концентрація дихлоретану, бензолу й ацетону дорівнює відповідно 0,01, 0,2 і 1,6 мг/дм³. Визначити відповідність вмісту цих речовин вимогам норм у водному середовищі.

Розв'язок

Згідно з умовами придатності водного об'єкта для культурно-побутового водокористування концентрація речовин 1-го та 3-го класу небезпеки має бути меншою за значення відповідного ГДК, а для речовин 1-го та 2-го класу небезпеки повинна виконуватися умова (1). Ацетон відноситься до 3-го класу небезпеки, тому його концентрація має бути згідно з таблицею менша за 2,2 мг/л, а фактична дорівнює 1,6 мг/л, що відповідає вимогам. Бензол та дихлоретан відносяться до 2-го класу небезпеки, тому їх вміст повинен відповідати умові (2). Перевіряємо вказану умову для даного випадку:

$$0,01/0,02 + 0,2/0,5 = 0,5 + 0,4 = 0,9$$

Сума відносних концентрацій менша за 1, що відповідає вимогам.

Висновок. Виконується перша і друга умови, тому вміст вказаних речовин відповідає вимогам норм для води культурно-побутового водокористування.

Завдання до виконання лабораторної роботи

Завдання 1. Виконати розрахунок проектів ГДС для підприємства, враховуючи той факт, що скид стічних вод здійснюється у межах міста в річку. Категорія водойми – II. Витрата стічних вод дорівнює $q=4,0$ м³/год, Сф – 29 мг/дм³. За даними лабораторії опосередкований склад стічних вод включає, (мг/дм³): завислі речовини – 23, БСКп – 50, мінеральний склад (за сухим залишком) – 940, у т.ч. хлориди – 410, сульфати – 510, бензин – 35, хром +3 – 4,1, миш'як – 29, ртуть – 0,02, свинець – 0.

Завдання 2. Виконати розрахунок проектів ГДС для підприємства, враховуючи той факт, що скид стічних вод здійснюється у межах міста в річку. Категорія водойми – I. Витрата стічних вод дорівнює $q=2,5$ м³/год, Сф – 19 мг/дм³. За даними лабораторії опосередкований склад стічних вод включає, (мг/дм³): завислі речовини – 18,5, БСКп – 200, мінеральний склад (за сухим залишком) – 1250, у т.ч. хлориди – 330, сульфати – 800, бензин – 23, хром +3 – 0,9, миш'як – 11, ртуть – 0,011, фенол – 0,018, цинк – 19.

Контрольні питання:

1. Що є основним показником нормування забруднювальних речовин водних об'єктів?
2. Назвіть види забруднення водних об'єктів.
3. Розкрийте сутність поняття «якість води».
4. Перелічіть основні нормативні показники якості води.
5. Поясніть, як поділяються показники якості води.
6. Яким показником нормуються скиди забруднювальних речовин у водні об'єкти?
7. Назвіть умови придатності води для культурно-побутового та господарсько-питного водокористування.
8. Назвіть умови придатності води для рибогосподарського водокористування.
9. Які вимоги пред'являють до виконання норм якості води водних об'єктів?
10. Назвіть види стічних вод промислових підприємств.

ТЕМА № 8. ВИЗНАЧЕННЯ ТОКСИЧНОСТІ ШКІДЛИВИХ РЕЧОВИН ПРИ СПАЛЮВАННІ ПАЛИВА В ЕНЕРГЕТИЧНИХ УСТАНОВКАХ

Мета: провести порівняння ступеня шкідливості забруднювальних речовин при згорянні твердих побутових відходів зі шкідливістю сірчистого ангідриду та визначити обсяг їх викидів.

Необхідні матеріали: схеми, таблиці, карти, словники, довідники, енциклопедії, підручники, посібники, конспекти лекцій, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Теоретичні відомості

Розрахунок викидів шкідливих речовин у результаті згорання твердих побутових відходів здійснюється

за формулою:

$$G_i = mVg_i,$$

де m — розрахункова насипна маса твердих побутових відходів;

V — обсяг згорілих твердих побутових відходів (ТПВ);

g_i — питомі викиди забруднювальних речовин, т/т згорілих ТПВ.

Безрозмірна константа a_i , що визначається для речовин різних класів небезпеки за таблицею 10, дозволяє порівняти ступінь шкідливості i -тої речовини зі шкідливістю сірчистого газу.

Таблиця 10

Значення a_i для речовин різних класів небезпеки

Константа	Клас небезпеки			
	I	II	III	IV
a_i	1,7	1,3	1,0	0,9

Рекомендації щодо виконання роботи

Приклад 1. Провести порівняння ступеня шкідливості забруднювальних речовин при згорянні твердих побутових відходів зі шкідливістю сірчистого ангідриду та визначити обсяг їх викидів. Вихідні дані: обсяг твердих побутових відходів дорівнює 600 т; розрахункова насипна маса твердих побутових відходів приймається рівною 0.25 т/м³; класи небезпеки та питомі викиди забруднювальних речовин при горінні твердих побутових відходів наведені в таблиці 11.

Таблиця 11

Назва забруднювальної речовини	Клас небезпеки речовини	Питомий викид, т/т згорілих ТПВ
Тверді речовини	3	0.001250
Діоксид сірки	3	0.003000
Оксиди азоту	2	0.005000
Оксид вуглецю	4	0.025000
Сажа	2	0.000625

Результати визначення константи a_i та розрахунку викидів шкідливих речовин наведені в таблиці 12.

Таблиця 12

Назва забруднювальної речовини	m	G	G, t	Клас небезпеки речовини	Значення константи a_i

речовини					
Тверді речовини	0.2500	0.001250	0.1875	3	1
Діоксид сірки	0.2500	0.003000	0.45	3	1
Оксиди азоту	0.2500	0.005000	0.75	2	1.3
Оксид вуглецю	0.2500	0.025000	3.75	4	0.9
Сажа	0.2500	0.000625	0.09375	2	1.3

Таким чином, при згорянні ТПВ даного виробництва в повітря викидається близько 5 т газоподібних речовин та 0,28 твердих речовин і сажі.

Завдання до виконання лабораторної роботи

Завдання 1. Провести порівняння ступеня шкідливості забруднювальних речовин при згорянні твердих побутових відходів зі шкідливістю сірчистого ангідриду та визначити обсяг їх викидів.

Завдання 1.1. Вихідні дані: обсяг твердих побутових відходів дорівнює 1200 т; розрахункова насипна маса твердих побутових відходів приймається рівною 0.25 т/м³; класи небезпеки та питомі викиди забруднювальних речовин при горінні твердих побутових відходів наведені в таблиці 13.

Таблиця 13

Назва забруднювальної речовини	Клас небезпеки речовини	Питомий викид, т/т згорілих ТПВ
Тверді речовини	3	0.001250
Діоксид сірки	3	0.003000
Оксиди азоту	2	0.005000
Оксид вуглецю	4	0.025000
Сажа	2	0.000625

Завдання 1.2. Вихідні дані: обсяг твердих побутових відходів дорівнює 2400 т; розрахункова насипна маса твердих побутових відходів приймається рівною 0.25 т/м³; класи небезпеки та питомі викиди забруднювальних речовин при горінні твердих побутових відходів наведені в таблиці 14.

Таблиця 14

Назва забруднювальної речовини	Клас небезпеки речовини	Питомий викид, т/т згорілих ТПВ
Тверді речовини	3	0.001250
Діоксид сірки	3	0.003000

Оксиди азоту	2	0.005000
Оксид вуглецю	4	0.025000
Сажа	2	0.000625

Завдання 1.3. Вихідні дані: обсяг твердих побутових відходів дорівнює 3000 т; розрахункова насипна маса твердих побутових відходів приймається рівною 0.25 т/м³; класи небезпеки та питомі викиди забруднювальних речовин при горінні твердих побутових відходів наведені в таблиці 15.

Таблиця 15

Назва забруднювальної речовини	Клас небезпеки речовини	Питомий викид, т/т згорілих ТПВ
Тверді речовини	3	0.001250
Діоксид сірки	3	0.003000
Оксиди азоту	2	0.005000
Оксид вуглецю	4	0.025000
Сажа	2	0.000625

Завдання 1.4. Вихідні дані: обсяг твердих побутових відходів дорівнює 3600 т; розрахункова насипна маса твердих побутових відходів приймається рівною 0.25 т/м³; класи небезпеки та питомі викиди забруднювальних речовин при горінні твердих побутових відходів наведені в таблиці 16.

Таблиця 16

Назва забруднювальної речовини	Клас небезпеки речовини	Питомий викид, т/т згорілих ТПВ
Тверді речовини	3	0.001250
Діоксид сірки	3	0.003000
Оксиди азоту	2	0.005000
Оксид вуглецю	4	0.025000
Сажа	2	0.000625

Мета роботи: провести розрахунок і встановити розмір санітарно-захисної зони з урахуванням напрямку вітру; розглянути й вивчити класифікацію СЗЗ.

Необхідні матеріали: таблиці, словники, довідники, підручники, посібники, конспекти лекцій, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Теоретичні відомості

Згідно з вимогами «Санітарних норм проектування промислових підприємств» об'єкти, що є джерелами викиду в навколишнє середовище шкідливих речовин і речовин з неприємним запахом, варто відокремити від житлової забудови санітарно-захисними зонами. Їх розмір встановлюють залежно від потужності підприємства, умов здійснення технологічного процесу, характеру й кількості шкідливих речовин, що виділяються у навколишнє середовище, та перевіряють шляхом розрахунку забруднення атмосфери з урахуванням забруднення повітря та перспектив розвитку підприємства.

Відповідно до класифікації промислових підприємств залежно від шкідливості забруднювачів встановлено 5 санітарно-захисних зон: для підприємств 1 класу – ; 2 класу – ; 3 класу – ; 4 класу – ;

5 класу – , але необхідно провести уточнення цієї відстані з урахуванням рози вітрів за формулою:

, (5)

де L_0 — величина санітарного розриву згідно з класифікацією (підприємство належить до III категорії небезпеки і, відповідно, стандартна СЗЗ становить);

P – середньорічна повторюваність напрямків вітру розглянутого румба;

P_0 – повторюваність напрямків вітру одного румба при круговій розі вітрів ($P_0 = 12.5\%$).

Рекомендації щодо виконання роботи

Приклад 1. Визначити межі санітарно-захисної зони для підприємства третьої категорії небезпеки за допомогою рози вітрів району його місцезнаходження – табл.27.

Таблиця 27

Повторюваність напрямків вітру (%)

Пн	Пн - Сх	Сх	Пд - Сх	Пд	Пд - Зх	Зх	Пн - Зх
18	12	10	8	14	11	10	17

Розрахуємо відстань за кожним напрямком вітру:

$L_{Пн} =$

$L_{Пн.Сх} =$

$L_{Сх} =$

$L_{Пд.Сх} =$

$L_{Пд} =$

$L_{Пд.Зх} =$

$L_{Зх} =$

$L_{Пн.Зх} =$

У напрямках, для яких повторюваність вітру P менша за P_0 , приймається $P=P_0$, тоді відповідно $L=L_0$. Для побудови СЗЗ на ситуаційному плані відкладають 8 румбів. На протилежній кожному румбу стороні відкладають у масштабі ситуаційного плану скориговану величину СЗЗ. Якщо підприємство забруднює

10	15	24	9	9	11	11	11
----	----	----	---	---	----	----	----

Завдання 4. Визначити межі санітарно-захисної зони для підприємства 4-го класу небезпеки за допомогою рози вітрів району його місцезнаходження.

Таблиця 32

Повторюваність напрямків вітру (%)

Пн	Пн - Сх	Сх	Пд - Сх	Пд	Пд - Зх	Зх	Пн - Зх
18	11	10	9	14	10	11	17

Контрольні питання:

1. Хто встановлює санітарно-захисні зони?
2. Розкрийте зміст поняття «санітарно-захисна зона».
3. Скільки встановлено розмірів СЗЗ?
4. Чи можуть бути змінені розміри СЗЗ?

ТЕМА № 10. ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ НЕБЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: оцінити небезпечність автотранспортного підприємства та визначити санітарно-захисну зону згідно із санітарною класифікацією підприємств і виробництв .

Необхідні матеріали: таблиці, словники, довідники, енциклопедії, підручники, посібники, конспекти лекцій, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Теоретичні відомості

Для визначення категорії небезпеки підприємства використовують дані: про викиди забруднювальних речовин в атмосферу, середньодобові ГДК та класи небезпеки речовин. [4]:

Категорію небезпеки підприємств (КНП) розраховують за формулою :

$$КНП = \sum_{i=1}^n \frac{M_i}{GDK_i} \cdot a_i \quad (6)$$

де M_i – маса викиду i -тої речовини, т/рік;

ГДК – допустима концентрація i -тої речовини, мг/м³ ;

n – кількість викинутих підприємством шкідливих речовин, які забруднюють атмосферу;

a_i – безрозмірна константа, яка дає змогу порівняти ступінь шкідливості i -тої речовини зі шкідливістю сірчистого газу.

Для розрахунку КНП за відсутності середньодобових значень ГДК використовують значення максимально разових ГДК, ОБРВ або зменшені в десять разів значення ГДК робочої зони забруднювальних речовин. Значення КНП для речовин, відносно яких немає інформації про ГДК або ОБРВ, прирівнюють до маси викидів даних речовин. За величиною КНП підприємства поділяють на 4 категорії небезпеки. Граничні умови для з'ясування категорії небезпеки підприємства наведено в таблиці 33.

Таблиця 33

Граничні умови для визначення категорії небезпеки підприємства

Категорія небезпеки підприємства	Значення КНП
----------------------------------	--------------

I	КНП $\geq 10^6$
II	10 6 4
III	10 4 3
IV	КНП $\leq 10^3$

Рекомендації щодо виконання роботи

Приклад 1. Дати оцінку небезпеки автотранспортного підприємства та визначити санітарно-захисну зону згідно із санітарною класифікацією підприємств і виробництв за вихідними даними, наведеними у таблиці 34.

Таблиця 34

Назва речовин, які виділяються	ГДКс.д., мг/м ³	Клас небезпеки речовин	a i	Викид, т/рік
Оксид заліза	0.04	3	1	0.0016
Оксид вуглецю	3,00	4	0.9	0.453
Хром шестивалентний	0,002	1	1.7	0.000001
Двоокис азоту	0,04	2	1.3	0.027
Бензин	1.5	4	0.9	0.026
Вуглеводні насичені	1	4	0.9	0.045

Таблиця 35

Результати розрахунків

Назва речовин, які виділяються	ГДК с.д., мг/м ³	Клас небезпеки речовин	a i	Викид, т/рік	КНП
Оксид заліза	0,04	3	1	0,0016	0,039
Оксид вуглецю	3,00	4	0,9	0,453	0,183
Хром шестивалентний	0,002	1	1,7	0,000001	0,000
Двоокис азоту	0,04	2	1,3	0,027	0,605
Бензин	1,5	4	0,9	0,026	0,026

Вуглеводні насичені	1	4	0,9	0,045	0,062
---------------------	---	---	-----	-------	-------

Залежно від КНП здійснюють облік викидів забруднювальних речовин в атмосферу, запроваджують періодичність контролю за викидами підприємств і визначають санітарно-захисну зону (СЗЗ) від джерел забруднень до житлових районів. Отримане значення КНП не перевищує 10 З, що дозволяє віднести дане підприємство за ступенем забруднення до 4-ї категорії, згідно з наведеною нижче таблицею СЗЗ=100 м.

Завдання до виконання лабораторної роботи

Завдання 1. Дати оцінку небезпеки підприємства та визначити санітарно-захисну зону згідно із санітарною класифікацією підприємств і виробництв за вихідними даними таблиць 36-39.

Завдання 1.1.

Таблиця 36

Назва речовин, які виділяються	ГДКс.д., мг/м ³	Клас небезпеки	Викид, т/рік
Пил	0,15	3	4663,293
Оксид вуглецю	3,00	4	8992,420
Сірчаний ангідрид	0,05	3	727,285
Двоокис азоту	0,04	2	150,000
Бензапірен	0,000001	1	0,665
Смолисті речовини	0,2	2	911,575

Завдання 1.2.

Таблиця 37

Забруднювальна речовина	М, т/рік	ГДК	<i>a i</i>
SO ₂	394	0,5	1
CO	4415	5	0,9
NO _x	22,1	0,085	1,3

Завдання 1.3.

Таблиця 38

Назва речовини	ГДК с.д., мг/м ³	Клас небезпеки	<i>a i</i>	Маса викиду т/рік
Пил	0,15	III	1	223
CO	1,0	IV	0,9	971

NO 2	0,04	II	1,3	195
SO 2	0,05	III	1	1596

Завдання 1.4.

Таблиця 39

Забруднювальна речовина	M, т/рік	ГДК	<i>a i</i>
Сірчистий газ	0,9	0,05	1
Оксид вуглецю	7,5	1	0,9
Оксиди азоту	1,5	0,06	1,3
Сажа	0,2	0,085	1,3

ТЕМА № 11. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА

АЛЬТЕРНАТИВ РОЗМІЩЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА, ЩО ПРОЕКТУЄТЬСЯ ТА ЙМОВІРНОГО ЗБИТКУ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Мета: навчитися проводити еколого-економічну оцінку альтернативних варіантів розміщення промислових об'єктів.

Необхідні матеріали: таблиці, словники, довідники, енциклопедії, підручники, посібники, конспекти лекцій, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Теоретичні відомості

Обґрунтування вибору місця розміщення підприємства можна провести шляхом зіставлення величин очікуваних збитків навколишньому середовищу від забруднення, ресурсомісткості підприємства в кожному з альтернативних пунктів розміщення, а також витрат, необхідних для реалізації проекту на кожній конкретній ділянці.

Хід виконання роботи

1. Визначити очікуваний збиток від забруднення навколишньої території, яке може спричинити розміщення запланованого підприємства. Розрахунок виконують за формулою:

$$Y = Y_{\text{num}} \cdot F \cdot M, \quad (7)$$

де Y_{num} – питомий показник збитку, у.о./умов.т. Показує величину збитку довікллю в грошовому виразі при викиді одиниці об'єму забруднювальної речовини (див. табл. 1);

F – безрозмірний коефіцієнт, що враховує характер розсіювання домішок в атмосфері (табл. 1);

M – зведена маса річного викиду забруднювальної речовини, умов.т/рік. Розраховується за формулою:

$$M = \sum_{i=1}^n m_i \cdot A_i, \quad (8)$$

де M – кількість забруднювальних речовин, що викидаються в атмосферу;

A_i – показник відносної агресивності забруднювальної речовини (табл. 41);

m_i – маса річного викиду i -ї забруднювальної речовини т/рік (табл. 42).

2. Виконати розрахунок ресурсомісткості, (в нашому випадку — землемісткості) кожного з варіантів розміщення підприємства, тобто провести економічну оцінку території, відведеної під будівництво, за формулою:

$$T = k_i \cdot S_i, (9)$$

де T – економічна оцінка ділянок землі, відведених під будівництво, у.о.;

k_i – питома економічна оцінка території населених пунктів, у межах яких планується будівництво, тис.у.о./га (табл. 40);

S_i – площа ділянок, відведених під будівництво, га (табл. 43)

2. Вибрати відповідне значення затрат на реалізацію будівництва, у.о. (табл. 42).

3. За результатами розрахунків заповнити таблицю 44 і зробити висновок про доцільність розміщення підприємства в конкретному населеному пункті.

Таблиця 40

Питоми збитки

№	Назва пункту	Питомий збиток, у.о./ умов. т	k_i	F
1	м. Сторожинець	8	48	3
2	смт. Вашківці	0,288	6	3
3	смт. Лужани	0,216	8	3
4	м. Новодністровськ	2	25	3

Таблиця 41

Відносна агресивність забруднювальних речовин

Забруднювачі	Пил. неорган.	N_2O_5	SiO_2	CO_2	SO_2
A_i	100	1225	83.2	1	22.0

Таблиця 42

Маса річного викиду забруднювальних речовин, т

№ варіанта	Пил. неорган.	N_2O_5	SiO_2	CO_2	SO_2
1	8,9	0,004	0,09	5,42	0,0005
2	9,04	0,007	0,12	7,69	0,0013
3	13,06	0,005	0,08	4,98	0,0004
4	7,85	0,002	0,10	6,18	0,0018
5	10,7	0,006	0,07	5,96	0,0014
6	8,21	0,009	0,14	8,92	0,0019

7	12,5	0,007	0,11	9,03	0,0008
8	11,8	0,008	0,08	5,93	0.0004
9	7,80	0,003	0,09	8,06	0,0012
10	8,45	0,010	0,13	6,04	0,0007

Таблиця 43

Величина затрат і площ під будівництво для кожного пункту

№	S 1	S 2	S 3	S 4	3 1	3 2	3 3	3 4
1	1,4	6	5	4	0.8	5.8	5,8	2,4
2	1,2	5	4	7	9,5	17,9	16,4	13,8
3	1,0	7	8	5	11,2	18,2	14,6	14,7
4	1,7	4	7	6	8,6	19,1	16,7	13,5
5	1,1	3	6	5	9,2	14,3	15,1	12,0
6	1,3	7	4	6	8,8	18,8	13,4	11,9
7	1,5	8	5	4	10,3	12,3	19,2	16,7
8	1,6	5	7	6	9,6	17,8	16,0	15,2
9	1,8	4	6	5	10,0	15,6	18.1	16,4
10	1,7	5	7	7	8,2	16,7	19,3	14,6

Таблиця 44

Зіставлення альтернатив розміщення підприємства

Варіанти розміщення	У	Т	З
1. Сторожинець			
2. смт. Вашківці			
3. смт. Лужани			
4. м. Новодністровськ			

Завдання 1: Оцінити альтернативи розміщення проектного підприємства (4 альтернативних варіанти) з точки зору еколого-економічних показників. Зробити висновки.

Контрольні питання:

1. Яким чином можна провести обґрунтування вибору місця розміщення підприємства?
2. Поясніть участь громадськості в розгляді можливих альтернативних рішень при розміщенні підприємства.
3. Як визначити очікуваний збиток від забруднення території, на якій планується розміщення підприємства?

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни «Екологічна експертиза»

визначається навчальною та робочою програмами.

Самостійне вивчення програмних питань передбачає опрацювання рекомендованої літератури, інформаційних матеріалів мережі Інтернет та складання конспекту. Контроль рівня засвоєння знань у ході самостійної роботи здійснюється викладачем шляхом усного опитування, перевірки конспектів і тестування.

Самостійна робота студента з дисципліни «Екологічна експертиза» передбачає:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- опрацювання рекомендованої навчально-методичної та наукової літератури;
- підготовку до захисту лабораторної роботи;
- підготовку до тестового контролю знань;
- виконання індивідуального завдання (написання реферату за обраною темою).

Загальні вимоги до індивідуального завдання. Кожен студент отримує індивідуальне завдання та перелік літературних джерел (1-2 найменування), які необхідно доповнити ще 5-7 науковими працями (монографіями, статтями, збірниками наукових праць та ін.). Індивідуальне завдання виконується у формі реферату.

Вимоги щодо структури реферату. Обов'язковими структурними елементами реферату є: титульний аркуш, власне зміст, змістовні відповіді на питання, перелік використаної літератури та інших джерел інформації.

Вимоги щодо обсягу реферату. Рекомендований обсяг розкриття кожного питання 5-10 сторінок при загальному обсязі реферату 20 сторінок.

При цьому якісним вважається опрацювання кожного питання на основі аналізу не менше ніж 5-7 джерел. Відповіді на питання мають бути максимально чіткими, повними, з посиланням на джерела інформації, обов'язково доповнені таблицями, графічним та картографічним матеріалом.

Реферат виконується в друкованому вигляді на аркушах паперу формату А-4, які нумеруються та скріплюються належним чином.

Навчальний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни для засвоєння студентами у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль (екзамен).

Тематика рефератів:

1. Процедура проведення екологічної експертизи.
2. Методи екологічної експертизи.
3. Екологічна експертиза та ресурсозбереження.

4. Можливості екологічної експертизи.
5. Документація, необхідна для проведення екологічної експертизи.
6. Сфери застосування результатів екологічної експертизи.
7. Екологічна експертиза господарських об'єктів.
8. Екологічна оцінка екологічної ситуації в Україні.
9. Екологічна оцінка екологічної ситуації в Запорізькій області.
10. Екологічна оцінка екологічної ситуації в місті Запоріжжя.
11. Екологічна оцінка екологічної ситуації в Європі.
12. Екологічно-експертна оцінка можливостей поліпшення екологічної ситуації.
13. Значення екологічної експертизи при вирішенні господарських проблем.
14. Державно-правове забезпечення екологічної експертизи.
15. Урбанізація та екологічна експертиза.
16. Значення своєчасної еколого-експертної оцінки.
17. Наукове та практичне застосування результатів екологічної експертизи.
18. Нормативно-правова база, яка регламентує проведення державної екологічної експертизи.
19. Роль екологічної експертизи в стійкому розвитку держави.
20. Екологічне законодавство України.
21. Основні положення Закону України «Про екологічну експертизу».
22. Вимоги міжнародних кредитних організацій до екологічного супроводу інвестиційних проектів.
23. Вимоги Всесвітнього банку до екологічного супроводу інвестиційних проектів.
24. Вимоги Європейського банку реконструкції та розвитку до екологічного супроводу інвестиційних проектів.
25. Основні положення концепції Міждержавного моніторингу країн СНД.
26. Основні принципи проведення оцінки впливу на навколишнє середовище та її пріоритетні завдання.
27. Основні положення Концепції оцінки впливу на навколишнє середовище у трансграничному контексті.
28. Методи оцінки інтенсивності техногенних навантажень на навколишнє середовище.
29. Вимоги Європейського банку реконструкції й розвитку до ОВНС.
30. Процедура ОВНС у країнах ЄС.
31. ОВНС: основні функції та стадії процесу.
32. Закордонний досвід екологічної експертизи (на прикладі однієї з країн).
33. Розвиток системи експертиз у 80-і роки ХХ сторіччя.
34. Розвиток екологічної експертизи й ОВНС в Україні.
35. Екологічні вимоги до схем генпланів груп підприємств, промвузлів.

Перелік питань до ЕКЗАМЕНУ

1. Мета та завдання екологічної експертизи.

2. Закон України «Про екологічну експертизу».
3. Сутність поняття «екологічна експертиза». Порядок проведення екологічної експертизи.
4. Екологічна експертиза як функція державного управління.
5. Об'єкти та суб'єкти екологічної експертизи.
6. Організація та процедура проведення державної екологічної експертизи.
7. Види діяльності та об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку.
8. Порядок передачі документації на державну екологічну експертизу.
9. Організація та процедура проведення державної екологічної експертизи.
10. Реквізити та об'єкти екологічної експертизи.
11. Види екологічної експертизи.
12. Підготовча, основна й заключна стадії проведення екологічної експертизи.
13. Висновки експертизи.
14. Організація громадської екологічної експертизи.
15. Органи державного управління, які реалізують функції екологічної експертизи.
16. Проведення експертизи підрозділами Мінекології України.
17. Вимоги до складу документації, що подається на експертизу.
18. Заява про екологічні наслідки запланованої діяльності.
19. Порядок передачі документації про державну експертизу.
20. Перелік переданих на екологічну експертизу документів.
21. Процедура погодження документації із зацікавленими органами.
22. Порядок організації громадських слухань, опитувань, референдумів серед населення стосовно об'єктів, які підлягають екологічній експертизі.
23. Терміни проведення громадської екологічної експертизи.
24. Механізм управління якістю навколишнього середовища.
25. Статус експертів та замовників екологічної експертизи.
26. Вимоги до експерта екологічної експертизи.
27. Функції експерта.
28. Права експертів екологічної експертизи.
29. Порядок затребування експертом матеріалів для проведення екологічної експертизи.
30. Обов'язки експертів екологічної експертизи.
31. Права та обов'язки замовників екологічної експертизи. Умови фінансування екологічної експертизи замовником.
32. Гарантії незалежності експерта екологічної експертизи.
33. Контроль за ходом проведення екологічної експертизи.
34. Умови фінансування замовником виконаних робіт.
35. Перелік та призначення головних документів екологічної експертизи.

36. Підстави для проведення державної екологічної експертизи.
37. Граничні терміни проведення державної екологічної експертизи.
38. Нормативи витрат на проведення державної екологічної експертизи .
39. Фінансування державної та громадської екологічної експертизи.
40. Структура висновків екологічної експертизи.
41. Зміст, призначення та статус висновків державної екологічної-експертизи.
42. Термін дії позитивних та негативних висновків державної екологічної експертизи.
43. Структура висновків екологічної експертизи.
44. Обов'язкові умови реалізації проектів, програм або діяльності.
45. Методи проведення експертизи різних типів, об'єктів.
46. Процедура підготовки та затвердження робочих матеріалів.
47. Вимоги до складу документації, що подається на державну екологічну експертизу.
48. Екологічна експертиза промислових об'єктів.
49. Екологічна експертиза житлових і службових комплексів.
50. Експертиза діючих об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку.
51. Оцінка екологічної небезпеки об'єктів, проектується у межах державної екологічної експертизи.
52. Оцінка впливу на повітряне і водне середовище.
53. Оцінка впливу на рослинний і тваринний світ.
54. Експертна оцінка проектної документації. Склад проектної документації.
55. Організація проведеної експертизи проектної документації.
56. Документація по впровадженню нової техніки і технологій.
57. Документацій по впровадженню нових матеріалів і речовин

Тестові завдання для підсумкового контролю

1. Чи є особиста зацікавленість експерта в об'єкті експертизи однією з умов об'єктивності та якості проведення екологічної експертизи?

1. Так;
2. Ні;
3. Іноді.

2. У якому році прийнято Закон України « Про екологічну експертизу»?

- 1.1986;
- 2.1995;
- 3.1998.

3. На який кінцевий результат спрямована процедура проведення державної екологічної експертизи?

1. На підготовку висновку про відповідність запланованої діяльності вимогам екологічного

законодавства;

2. На затвердження проекту запланованої діяльності;

3. На ухвалення рішення про реалізацію запланованої діяльності.

4. У позитивному висновку державної екологічної експертизи має бути вказано на:

1. Необхідність доопрацювання представлених матеріалів з урахуванням зауважень і пропозицій, викладених у висновку державної екологічної експертизи, підготовленому експертною комісією;

2. Відповідність запланованої діяльності екологічним вимогам, визначеним законодавством України;

3. Неприпустимість реалізації об'єкта експертизи через недотримання вимог екологічної безпеки запланованої діяльності, вимог з охорони навколишнього природного середовища і раціонального природокористування.

5. Що передбачає заключна стадія проведення державної екологічної експертизи?

1. Встановлення відповідності поданих матеріалів вимогам чинного законодавства;

2. Складання висновку екологічної експертизи;

3. Проведення перевірки на предмет внесення замовником виправлень після зауважень попереднього експертного розгляду матеріалів ОВНС.

6. Екологічна експертиза – це:

1. Юридична наука;

2. Природнича наука;

3. Науково-практична діяльність.

7. В Україні існують такі форми екологічної експертизи:

1. Громадська і державна ;

2. Державна і спеціалізована ;

3. Громадська, державна та спеціалізована .

8. Висновок якої форми екологічної експертизи є обов'язковим для виконання?

1. Державної;

2. Громадської;

3. Спеціалізованої.

9. Хто може ініціювати організацію та проведення громадської екологічної експертизи?

1. Замовник проекту;

2. Громадські організації (об'єднання);

3. Органи місцевого самоврядування.

10. Який юридичний статус має висновок громадської екологічної експертизи?

1. Висновок носить рекомендаційний характер;

2. Висновок сам по собі має юридичну чинність;

3. Висновок набуває юридичної чинності після затвердження його спеціально уповноваженим державним органом у галузі екологічної експертизи.

11. Громадська екологічна експертиза проводиться:

1. До проведення державної екологічної експертизи;
2. Одночасно із проведенням державної екологічної експертизи;
3. Після проведення державної екологічної експертизи.

1 2 . Чи можуть громадські екологічні організації бути суб'єктом екологічної експертизи?

1. Так;
2. Ні;
3. Так, але за умови отримання на це згоди державного еколога-експертного підрозділу.

1 3 . Прогнозування впливу господарської діяльності на навколишнє середовище є завданням:

1. Екологічної експертизи;
2. ОВНС;
3. Інспекторського контролю.

1 4 . Чи є метою екологічної експертизи прогнозування негативного екологічного впливу антропогенної діяльності?

1. Так;
2. Ні;
3. Частково.

1 5 . Хто затверджує перелік видів діяльності й об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку?

1. Верховна Рада України;
2. Кабінет Міністрів України;
3. Міністерство екології та природних ресурсів України.

1 6 . Повноваження щодо регулювання та управління в галузі екологічної експертизи в Україні мають:

1. Верховна Рада України і Кабінет Міністрів України;
2. Спеціалізовані організації, що мають ліцензії на таку діяльність;
3. Державна санітарна епідеміологічна служба України.

1 7 . Хто розробляє перелік видів діяльності й об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку?

1. Верховна Рада України;
2. Кабінет Міністрів України;
3. Міністерство екології та природних ресурсів України.

18. Державна екологічна експертиза проводиться за умови надання замовником таких документів:

1. Висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи Міністерства охорони здоров'я України та експертного висновку на відповідність документації нормативним актам про пожежну безпеку;
2. Висновку громадської екологічної експертизи та квитанції про попередню оплату замовником витрат на проведення експертизи;

3. Довідку про екологічну безпечність проекту, завірену компетентною ліцензованою організацією.

19. Керівництво експертної комісії та відповідальний секретар призначаються, як правило:

1. Із числа фахівців еколого-експертних підрозділів Мінекоресурсів;
2. Із числа осіб, запропонованих замовником;
3. Із числа представників незалежних неурядових організацій.

20. Чи становить діяльність м'ясокомбінатів підвищену екологічну небезпеку?

1. Так;
2. Ні;
3. Залежно від обсягів виробництва.

21. Чи є обов'язковим проведення державної екологічної експертизи для видів діяльності й об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку?

1. Так;
2. Ні, рішення про необхідність проведення державної екологічної експертизи приймає експерт;
3. Ні, необхідність проведення державної екологічної експертизи визначає Мінприроди України.

22. Чи становить діяльність молокозаводів підвищену екологічну небезпеку?

1. Так;
2. Ні;
3. Залежно від асортименту продукції.

23. Чи відноситься будівництво і функціонування меліоративних систем до екологічно небезпечних видів діяльності?

1. Так;
2. Ні;
3. Залежно від регіону.

24. Чи відносяться тваринницькі комплекси до об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку?

1. Так, якщо їх продуктивність становить 50000 голів;
2. Ні;
3. Так, якщо їх продуктивність становить 5000 голів.

25. Чи відноситься будівництво й експлуатація систем каналізації до екологічно небезпечних видів діяльності?

1. Так;
2. Ні;
3. Залежно від об'ємів каналізування.

26. Які із вказаних нижче видів діяльності відносяться до екологічно небезпечних?

1. Розміщення й будівництво аеропортів;
2. Розміщення й будівництво аеропортів, залізничних вузлів і вокзалів, морських і річкових портів;

3. Розміщення й будівництво залізничних вузлів і вокзалів, морських і річкових портів.

27. *Екологічній експертизі підлягають проектні матеріали на:*

1. Полігони токсичних речовин 3-го і 4-го класу;
2. Несанкціоновані сміттєзвалища;
3. Полігони твердих побутових відходів.

28. *Які з наведених нижче видів документації не підлягають державній екологічній експертизі?*

1. Документація зі створення нової техніки, технологій, матеріалів і речовин, які не можуть створити потенційної загрози навколишньому природному середовищу;
2. Документація на техніку, технології, матеріали та речовини, які закупаються за кордоном, якщо вони не сертифіковані виробником на предмет безпечності для навколишнього природного середовища;
3. Обидва вказані види документації підлягають.

29. *Які граничні терміни проведення державної екологічної експертизи передбачені законодавством?*

1. До 30 календарних днів з продовженням у разі потреби до 45 днів і у виняткових випадках, залежно від складності проблеми — до 90 днів;
2. До 45 календарних днів з продовженням у разі потреби до 60 днів і у виняткових випадках, залежно від складності проблеми — до 120 днів;
3. До 30 календарних днів з продовженням у разі потреби до 45 днів і у виняткових випадках, залежно від складності проблеми — до 120 днів.

30. *Чи можуть підлягати екологічній експертизі військові та оборонні об'єкти?*

1. Так;
2. Ні;
3. Так, якщо інформація про них не становить державної таємниці.

31. *Укажіть найбільш коректне твердження із наведених нижче:*

1. Метою екологічної експертизи є попередження можливих несприятливих впливів запланованої господарської діяльності на навколишнє середовище (природне, соціальне, технічне);
2. Метою екологічної експертизи є попередження можливих несприятливих впливів запланованої господарської діяльності на навколишнє середовище й пов'язаних з ними соціальних, економічних та інших наслідків;
3. Обидва твердження є цілком коректними.

32. *Укажіть правильне твердження із наведених нижче:*

1. Юридичні особи можуть спростувати висновок державної екологічної експертизи;
2. Юридичні особи можуть оскаржити висновок державної екологічної експертизи;
3. Юридичні особи не можуть ні спростувати, ні оскаржити висновок державної екологічної експертизи.

33. *Чи дає право на реалізацію об'єкта експертизи негативний висновок державної екологічної експертизи?*

1. Так;
2. Ні;

3. Так, за умови, що замовник надасть письмове зобов'язання усунути всі недоліки проекту в процесі реалізації об'єкта експертизи.

34. *Протягом якого терміну діє позитивний висновок державної екологічної експертизи?*

1. Протягом 5 років;
2. Протягом 3 років;

3. Безстроково, якщо підприємство збудоване без порушення проекту та його вплив на навколишнє середовище не перевищує рівня, закладеного в ОВНС.

35. *Які з нижченаведених фактів можуть бути використані як підстава для порушення питання про визнання недійсним висновку державної екологічної експертизи?*

1. Матеріали ОВНС підготовлені профільною науковою організацією, яка не мала відповідної ліцензії;
2. Близький родич експерта, який брав участь у проведенні екологічної експертизи, працює на посаді кур'єра на одному з господарських об'єктів замовника;
3. Експертиза виконана з порушенням строків, встановлених чинним законодавством.

36. *Екологічній експертизі підлягають проекти інструктивно-методичних і нормативно-технічних актів та документів, які регламентують :*

1. Господарську діяльність, що негативно впливає на навколишнє природне середовище;
2. Наукову діяльність у сфері охорони довкілля;
3. Господарську діяльність, що негативно впливає на навколишнє природне середовище та наукову діяльність у сфері охорони довкілля.

37. *Укажіть завдання екологічної експертизи:*

1. Оцінка ефективності, повноти, обґрунтованості та достатності заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; визначення екологічної безпеки господарської та іншої діяльності, яка може негативно вплинути на стан навколишнього природного середовища;
2. Обґрунтування економічних, технічних, організаційних заходів щодо забезпечення безпеки навколишнього середовища;
3. Обґрунтування санітарних і державно-правових заходів щодо забезпечення безпеки навколишнього середовища.

38. *Фінансування громадської екологічної експертизи здійснюється за рахунок коштів :*

1. Об'єднань громадян і громадських природоохоронних фондів;
2. Резервного фонду Держбюджету;
3. Позабюджетних державних фондів.

39. *Які юридичні наслідки може мати порушення прав учасників еколого-експертного процесу?*

1. Притягнення порушника до дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності;
2. Визнання недійсним висновку державної екологічної експертизи;
3. Притягнення порушника до дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності та визнання недійсним висновку державної екологічної експертизи.

40. *Які з наведених нижче тверджень відповідають законодавству України?*

1. Фінансування державної екологічної експертизи здійснюється її замовником;

2. Державна екологічна експертиза об'єктів, що реалізуються за рахунок державних капіталовкладень, фінансується за рахунок прибутків об'єкта експертизи після введення його в експлуатацію;

3. Державна екологічна експертиза об'єктів, що реалізуються за рахунок державних капіталовкладень, є безоплатною.

41. *Попередження можливих несприятливих впливів господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище і пов'язаних з ними негативних соціальних, економічних та інших наслідків реалізації об'єкта екологічної експертизи є провідною метою:*

1. ОВНС;
2. Екологічної експертизи;
3. ОВНС та екологічної експертизи.

42. *Чи суперечать одне одному такі твердження:*

- «екологічна експертиза проводиться у встановленому законодавством порядку»;

- «експерт екологічної експертизи має право вибору форм і методів еколого-експертного аналізу й оцінки»?

1. Ні, не суперечать, бо свобода вибору форм і методів проведення екологічної експертизи передбачена законодавством;

2. Так, суперечать, бо законодавча регламентація порядку проведення екологічної експертизи та свобода вибору форм і методів її проведення є несумісними поняттями;

3. Ні, не суперечать, тому що експерт екологічної експертизи має бути абсолютно незалежним, у тому числі й від законів.

43. *Які із вказаних нижче законодавчих актів регулюють правові відносини у галузі екологічної експертизи?*

1. Закон України «Про Державний бюджет України»;
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
3. Адміністративний кодекс.

44. *Який із вказаних нижче заходів не є обов'язковим для забезпечення принципу «урахування громадської думки в процесі екологічної експертизи»?*

1. Організація публічних слухань щодо намірів замовника та екологічних наслідків запланованої діяльності;

2. Організація громадської екологічної експертизи;

3. Підготовка висновків екологічної експертизи та прийняття рішень щодо подальшої реалізації об'єкта екологічної експертизи здійснюються з урахуванням громадської думки.

45. *Чи підлягають державній екологічній експертизі проекти законодавчих і нормативно-правових актів, які регулюють відносини в галузі трудового права, зважаючи на те, що норми цих актів поширюються на працівників природоохоронної сфери та підприємств, які впливають на навколишнє середовище?*

1. Так;
2. Ні;
3. Не завжди.

46. *Принцип урахування громадської думки в процесі екологічної експертизи означає:*

1. Створення організаційних умов і правових гарантій для участі громадськості в процесі екологічної експертизи і доведення думки громадян й уповноваженого державного органу виконавчої влади, який затверджує висновок державної екологічної експертизи;

2. Обов'язкове включення до висновку державної екологічної експертизи зауважень і пропозицій громадян та громадських організацій;

3. Урахування пропозицій громадськості у висновку державної експертизи не менше ніж на 60%.

47. *До принципів екологічної експертизи належать:*

1. Гарантування безпечного для здоров'я людей навколишнього природного середовища;

2. Гарантування державного забезпечення відшкодування збитків замовника, пов'язаних з необхідністю внесення змін до проекту на вимогу державного експерта екологічної експертизи;

3. Гарантування безпечного для здоров'я людей навколишнього природного середовища, законність і збалансованість екологічних, економічних і соціальних інтересів, урахування громадської думки.

48. *Висновок державної екологічної експертизи технічної документації на виготовлення та використання пестицидів надає:*

1. Міністерство екології та природних ресурсів України;

2. Місцеві органи Міністерства екології та природних ресурсів України, на території яких використовуються пестициди;

3. Місцеві органи сільгоспуправління, на території яких використовуються пестициди.

49. *Чи припиняється дія висновків державної екологічної експертизи у разі її оскарження з боку зацікавлених юридичних осіб?*

1. Так;

2. Ні;

3. Не завжди.

50. *Превентивним (попереджувальним) інструментом екологічного контролю є:*

1. Екологічна експертиза й ОВНС;

2. Інспекційна перевірка дотримання екологічного законодавства;

3. Екологічний моніторинг.

51. *Державна екологічна експертиза інвестиційних програм та проектів будівництва входить до складу:*

1. Державної інвестиційної експертизи інвестиційних програм і проектів будівництва;

2. Комплексної державної експертизи інвестиційних програм і проектів будівництва;

3. Державної експертизи проектів будівництва потенційно небезпечних об'єктів виробничого призначення у частині протипаварійного захисту.

52. *Найбільш широким (всеохоплюючим) поняттям є:*

1. Екологічна експертиза;

2. ОВНС;

3. Екологічна оцінка.

53. *Екологічна оцінка – це:*

1. Систематичний процес;
2. Сукупність відповідних документів;
3. Висновок експерта.

54. *Предметом екологічної оцінки (ЕО) є:*

1. Вплив запланованої діяльності на навколишнє середовище та пов'язаний з ним вплив на соціальне середовище;
2. Вплив запланованої діяльності на соціальне середовище;
3. Вплив запланованої діяльності на економічну ефективність підприємства, що є об'єктом ЕО.

55. *Об'єктом екологічної оцінки є:*

1. Проекти будівництва й нормативних актів, реалізація яких може мати значні екологічні наслідки;
2. Програми територіального планування населених пунктів;
3. Проекти будівництва та нормативних актів, реалізація яких може мати значні екологічні наслідки; програми територіального планування населених пунктів.

56. *Що включає екологічна оцінка?*

1. Екологічну експертизу й ОВНС;
2. ОВНС, екологічну експертизу й аудит;
3. Екологічний аудит та екологічне інспектування.

57. *Хто здійснює фінансування процедури ОВНС?*

1. Мінекоресурсів та його органи на місцях;
2. Органи місцевого самоврядування;
3. Замовник проекту.

58. *Витрати на розроблення матеріалів ОВНС запланованої діяльності...*

1. Передбачаються у складі проектно-кошторисної документації проекту;
2. Фінансуються за рахунок коштів, зекономлених при розробленні техніко-економічного обґрунтування проекту;
3. Фінансуються з держбюджету на підставі клопотання державних еколого-експертних підрозділів, які виконують екологічну експертизу проекту.

59. *Чи повинен замовник подавати матеріали ОВНС?*

1. На державну екологічну експертизу;
2. На громадську екологічну експертизу;
3. На державну екологічну експертизу та громадську екологічну експертизу.

60. *На якій стадії інвестиційного процесу будівництва починається розробка ОВНС?*

1. На стадії прийняття інвестором рішення про будівництво;
2. На стадії передінвестиційних досліджень;
3. На стадії проектування.

61. *Заява про наміри готується в рамках:*

1. Прийняття інвестором рішення про будівництво;
2. Попередньої оцінки впливу об'єкта проектування на навколишнє середовище;
3. Розроблення матеріалів ОВНС у складі ТЕО інвестицій.

62. Заява про екологічні наслідки діяльності готується в рамках:

1. Прийняття інвестором рішення про будівництво;
2. Попередньої оцінки впливу об'єкта проектування на навколишнє середовище;
3. Розроблення матеріалів ОВНС у складі ТЕО інвестицій.

63. Укажіть завдання, яке не передбачене ОВНС:

1. Загальна характеристика існуючого стану території району запланованого будівництва;
2. Прогноз змін стану навколишнього середовища відповідно до переліку впливів;
3. Оцінка повноти й обґрунтованості передбачуваних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища й можливості прийняття рішень щодо запланованої діяльності.

64. Хто має право на виконання ОВНС і підготовку її матеріалів?

1. Розробник проекту об'єкта експертизи;
2. Організації, які мають відповідну ліцензію;
3. Органи Мінекоресурсів і профільні наукові організації за погодженням з еколого-експертним підрозділом Мінекоресурсів.

65. Хто призначає виконавця ОВНС?

1. Замовник;
2. Територіальний еколого-експертний підрозділ Мінекоресурсів;
3. Керівник обласного Держуправління екології та природних ресурсів.

66. Чи здійснюється підготовка матеріалів ОВНС при розробці проекту відведення земельної ділянки під будівництво?

1. Так;
2. Ні;
3. Іноді.

67. Для яких із вказаних нижче проектних документів розробляються матеріали ОВНС?

1. Техніко-економічні обґрунтування (ТЕО), проекти й робочі проекти будівництва господарського об'єкта;
2. ТЕО, проекти й робочі проекти реконструкції, консервації та ліквідації підприємства;
3. Техніко-економічні обґрунтування (ТЕО), проекти й робочі проекти будівництва господарського об'єкта, ТЕО, проекти й робочі проекти реконструкції консервації та ліквідації підприємства.

68. Які витрати мають бути передбачені у проектно-кошторисній документації замовника?

1. Витрати на розроблення матеріалів ОВНС;
2. Витрати на проведення державної екологічної експертизи;
3. Витрати на розроблення матеріалів ОВНС і проведення державної екологічної експертизи.

69. Які юридичні наслідки для замовника може мати невиконання ним вимог експерта щодо

представлення необхідних матеріалів про об'єкт експертизи?

1. Застосування заходів дисциплінарної, адміністративної відповідальності;
2. Притягнення до кримінальної відповідальності;
3. Негативний висновок державної екологічної експертизи.

70. Чи є обов'язком замовника екологічної експертизи виконання всіх вимог висновку екологічної експертизи?

1. Так;
2. Так, якщо виконання вимог не потребує суттєвих конструктивних досліджень і розрахунків;
3. Так, якщо ці вимоги не потребують зміни кошторису проекту.

71. Чи є обов'язком замовника екологічної експертизи оперативне внесення коректив і виправлення помилок у матеріалах техніко-економічного обґрунтування?

1. Так;
2. Так, якщо ці виправлення не потребують серйозних досліджень і розрахунків;
3. Так, якщо виконання цих робіт передбачене кошторисом на розроблення ТЕО.

72. Чи має право замовник об'єкта клопотатися про проведення додаткової екологічної експертизи?

1. Так;
2. Ні;
3. Так, але після попереднього розгляду конфлікту між замовником і експертом у суді.

73. Матеріали ОВНС являють собою:

1. Збірник рекомендацій щодо запобігання впливу на НПС, які надаються еколого-експертним підрозділом Мінекобезпеки замовнику перед початком розроблення проекту на його запит;
2. Окремий підрозділ (том) техніко-економічного обґрунтування проекту, за розроблення якого відповідає замовник;
3. Нормативно-технічний документ Мінекобезпеки, який містить рекомендації щодо вирішення типових екологічних проблем при будівництві/реконструкції об'єктів, що впливають на стан НПС.

74. Чи оплачує замовник екологічної експертизи виконані еколого-експертні роботи й послуги?

1. Так;
2. Так, якщо еколого-експертні послуги виконуються не бюджетними організаціями;
3. Так, якщо відповідні витрати закладені у проектно-кошторисній документації.

75. Чи зобов'язаний замовник подавати на екологічну експертизу висновок попередньої оцінки екологічного впливу запланованої діяльності?

1. Так;
2. Ні, якщо замовник вважає, що подані на експертизу документи достатньо повно характеризують екологічний вплив запланованої діяльності;
3. Так, якщо запит на представлення висновку попередньої оцінки затверджений Мінекоресурсів.

76. Замовник екологічної експертизи має право:

1. Надавати суб'єктам екологічної експертизи пропозиції щодо об'єктів екологічної експертизи чи з

окремих їх рішень та обґрунтувань, а також заявити про відведення того чи іншого державного експерта;

2. Вносити кандидатури незалежних експертів та ініціювати відведення того чи іншого державного експерта;

3. Не виконувати вимог висновку Державної економічної експертизи, якщо вони потребують значних додаткових витрат.

77. Своєчасність підготовки обґрунтованих та об'єктивних висновків екологічної експертизи забезпечує:

1. Експерт, який проводить екологічну експертизу;

2. Керівник територіального Держуправління охорони навколишнього середовища, якому підвідомчий еколого-експертний орган;

3. Екологічна прокуратура.

78. Експертом екологічної експертизи може бути працівник, який має:

1. Вищу освіту, відповідну спеціальність, кваліфікацію та професійне знання, практичний досвід і навички експертного аналізу, стаж роботи у відповідній галузі не менше ніж 3 роки;

2. Довідку про відсутність судимості;

3. Реєстрацію в регіоні, де розташований об'єкт експертизи, не менше ніж 5 років.

79. Чи може експерт брати участь у проведенні екологічної експертизи при наявності особистої зацікавленості в об'єкті експертизи?

1. Так, експерт зобов'язаний бути особисто зацікавленим в об'єкті експертизи, оскільки це сприяє якості й об'єктивності її проведення;

2. Так, але за згодою замовника;

3. Ні.

80. Чи несе відповідальність експерт за порушення вимог законодавства при проведенні екологічної експертизи?

1. Так;

2. Ні, якщо це порушення носить ненавмисний характер;

3. Ні, якщо вимоги законодавства були порушені під тиском вищих інстанцій.

81. Чи несе відповідальність експерт екологічної експертизи за порушення порядку проведення екологічної експертизи?

1. Так;

2. Ні;

3. Ні, якщо він не ознайомлений з порядком проведення експертизи.

82. Чи є особиста зацікавленість експерта в об'єкті експертизи однією з умов об'єктивності та якості проведення екологічної експертизи?

1. Так;

2. Ні;

3. Іноді.

83. Які із вказаних нижче видів відповідальності передбачені за порушення законодавства про екологічну експертизу?

1. Дисциплінарна та адміністративна;
2. Кримінальна;
3. Дисциплінарна, адміністративна та кримінальна.

84. *Укажіть правильне твердження:*

1. Експерт екологічної експертизи має право на документований виклад власної думки щодо висновку екологічної експертизи, який додається до висновку;
2. Експерт екологічної експертизи має право на виклад власної думки (усно або у формі доповідної записки на ім'я вищого керівника) щодо висновку екологічної експертизи, але у висновку відображається лише позиція більшості членів еколого-експертної комісії;
3. Експерт екологічної експертизи має право на виклад власної думки щодо висновку екологічної експертизи, але виключне право на формування остаточного змісту висновку має голова експертної комісії за погодженням з керівником територіального органу Мінекоресурсів.

85. *Завдання екологічної експертизи спрямовані на:*

1. Визначення ступеня екологічного ризику й безпеки запланованої чи здійснюваної діяльності;
2. Організацію комплексної науково обґрунтованої оцінки об'єктів екологічної експертизи;
3. Оцінку впливу діяльності об'єктів екологічної експертизи на стан навколишнього природного середовища;
4. Оцінку впливу діяльності об'єктів екологічної експертизи на стан здоров'я людей;
5. Оцінку впливу діяльності об'єктів екологічної експертизи на якість природних ресурсів.

86. *Державній екологічній експертизі підлягають:*

1. Державні інвестиційні програми, проекти схем розвитку та розміщення продуктивних сил, розвитку окремих галузей народного господарства;
2. Лікувально-профілактичні установи;
3. Інвестиційні проекти, техніко-економічні обґрунтування і розрахунки, проекти й робочі проекти на будівництво нових підприємств;
4. Проекти охорони навколишнього середовища;
5. Дитячі оздоровчі заклади.

87. *Громадська екологічна експертиза здійснюється:*

1. Державними групами фахівців;
2. Незалежними групами фахівців з ініціативи громадських об'єднань;
3. Керівниками приватних підприємств;
4. Керівниками державних промислових підприємств.

89. *За результатами державної екологічної експертизи складається:*

1. Акт;
2. Висновок;
3. Розпорядження;

4. Схема заходів профілактики;

5. Технічний паспорт установи.

90. *Укажіть складові висновку державної екологічної експертизи:*

1. Вступна (протокольна) частина;

2. Аналіз проектних матеріалів;

3. Констатуюча (описова) частина;

4. Заключна (оціночна) частина;

5. Зауваження та пропозиції до проектних матеріалів.

ГЛОСАРІЙ

Алгоритм реалізації екологічної експертизи – визначений порядок дій, об'єднаних у систему еколого-експертної діяльності, виконання яких у кінцевому підсумку веде до досягнення мети, у т.ч до підготовки обґрунтованого та об'єктивного еколого-експертного висновку.

Альтернатива – 1. Необхідність вибору між двома або кількома можливостями, що виключають одна одну. 2. Кожна із цих можливостей.

Аналіз ризику – 1. Це процес виявлення й оцінки можливих негативних наслідків у результаті діяльності або ж виникнення непередбачуваного збою в роботі конкретних об'єктів, їх технологічних систем та подолання цих наслідків у кількісних показниках. 2. Це спосіб, що дає можливість визначити, який ступінь ризику існує за прийняття чи відхилення проекту.

Аспект – точка зору, з якої розглядаються певні предмети, явища чи поняття. Відповідно, економічний аспект – той, для якого визначальну роль відіграють екологічна безпека, стан навколишнього середовища та здоров'я населення.

Громадська екологічна експертиза – це одна із форм екологічної експертизи, яка проводиться за ініціативою громадських організацій, шляхом створення на добровільних засадах тимчасових або постійних еколого-експертних колективів громадських організацій або інших громадських формувань.

Громадський контроль – один із видів контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян і є важливою формою реалізації демократії та способом залучення населення до управління суспільством та державою.

Джерело підвищеної небезпеки – будь-яка діяльність, здійснення якої створює підвищену ймовірність заподіяння шкоди через неможливість контролю за нею людини, а також діяльність із використання, транспортування, зберігання предметів, речовин та інших об'єктів виробничого, господарського чи іншого призначення, які мають такі ж властивості.

Діагностика – галузь науки, що вивчає властивості та стан певних систем (природних і штучних) та процедуру перевірки їх функціонування. Основним завданням діагностики є застосування методик розпізнавання загального стану системи та її придатності до експлуатації. Діагностичне дослідження передбачає встановлення причинного зв'язку між елементами системи та прогноз її функціонування в разі їх зміни.

Екологічна експертиза в Україні – вид державного екологічного контролю, що здійснюється з метою встановлення відповідності запланованої господарської діяльності екологічним вимогам, попередження можливих впливів діяльності на довкілля.

Екологічна інформація – відомості про стан захворюваності населення, екологічну та радіаційну обстановку.

Екологічна рівновага – баланс природних або змінених людиною екологічних компонентів і природних процесів, що забезпечує тривале існування цієї системи.

Екологічний контроль – спостереження і перевірка дотримання юридичними та фізичними особами вимог екологічного законодавства, застосування заходів попередження екологічних правопорушень.

Екологічний конфлікт – протиріччя, що виникають за умови втручання людини в довкілля, провокуючи тим самим зміни у природних або соціальних системах.

Екологічні нормативи – обов'язкові до виконання норми, спрямовані на охорону довкілля.

Екологічно небезпечні види діяльності – ті, яким властивий певний рівень екологічного ризику, що становить небезпеку для довкілля, зокрема для життя та здоров'я людини; вони підлягають екологічній експертизі й ліцензуванню.

Експертиза (від лат. *expertus* – досвідчений) – дослідження фахівцем (експертом) будь-яких питань, вирішення яких потребує спеціальних знань у галузі науки, техніки.

Експертний метод – метод кількісних або порядкових оцінок процесів або явищ, які не піддаються безпосередньому вимірюванню, а базуються на судженнях фахівців (експертів).

Environmental impact assessment (EIA) – дослідження сумісності з навколишнім середовищем; процедура ОВНС, прийнята в усіх промислово розвинутих країнах і багатьох міжнародних організаціях.

Життєвий цикл – послідовність взаємопов'язаних складових продукційної системи, починаючи від процесу видобування сировини або відновлення природних ресурсів до кінцевої стадії – поводження з відходами.

Замовник (інвестор) – юридична чи фізична особа, яка несе відповідальність за підготовку документації із запланованої діяльності.

Зона екологічного ризику – місце, де людська діяльність може спричинити загрозові екологічні ситуації.

Механізм біотичного регулювання – науково аргументовані регулятивні принципи підтримки життєдіяльності навколишнього середовища, спрямовані на збереження природної біоти на Землі, стабілізацію довкілля, дотримання значень усіх параметрів його екологічної рівноваги.

Національна система екологічного управління - консолідована система екологічного управління, що складається з систем державного, корпоративного, регіонального (місцевого) та громадського екологічного управління і ставить собі за мету здійснення національної екологічної політики й захист національних інтересів.

Оцінка відповідності – діяльність, пов'язана з визначенням того, що продукція, системи управління якістю, системи екологічного управління, персонал відповідають вимогам, встановленим законодавством і стандартами.

Оцінка життєвого циклу – облік та оцінка вхідних і вихідних потоків матеріалів, речовин, енергії продукційної системи, її впливу на навколишнє природне середовище на всіх стадіях життєвого циклу.

Презумпція – визнання факту юридично достовірним доти, доки не буде доведено зворотне. Презумпція потенційної екологічної небезпеки визнає достовірним фактом те, що будь-який вид господарської діяльності може призвести до негативних екологічних наслідків для довкілля.

Продукційна система – сукупність матеріально й енергетично пов'язаних процесів, що реалізують одну або більше функцій. Під терміном « продукція » розуміється як продукційна система, так і система послуг.

Референтаційні умови – стан будь-якого водного об'єкта, при якому відсутні (спостерігаються в незначному обсязі) зміни величин гідроморфологічних, фізико-хімічних та біологічних складових якості, що могли б існувати за відсутності антропогенного втручання.

Система (від грец. ціле, складене із частин; сполука) – сукупність елементів, що перебувають у тісних відносинах і зв'язках між собою, утворюючи певну цілісність, єдність.

Система громадського екологічного управління – це складова національної системи екологічного управління і загальної системи громадського самоврядування й управління, яка згідно з чинним законодавством України, функціонує і ставить за мету здійснення громадської екологічної політики та

гармонізацію суспільно-природних відносин.

Система державного екологічного управління – складова національної системи екологічного управління та загальної системи державного управління, що функціонує згідно з чинним законодавством України та ставить собі за мету здійснення державної екологічної політики й гармонізацію суспільно-природних відносин на державному рівні.

Система корпоративного екологічного управління – складова національної системи екологічного управління та загальної системи корпоративного управління, яка згідно з чинним законодавством України й міжнародними стандартами та регламентами функціонує і ставить собі за мету здійснення корпоративної екологічної політики й гармонізацію суспільно-природних відносин на корпоративному рівні.

Система місцевого екологічного управління – це складова національної системи екологічного управління та загальної системи місцевого самоврядування й управління, яка згідно з чинним законодавством України, функціонує і ставить собі за мету здійснення місцевої екологічної політики й гармонізацію суспільно-природних відносин на місцевому рівні.

Система сертифікації (реєстрації) – система, що має власні правила й методики виконання процесу оцінки відповідності та прийняття рішень про видачу сертифіката.

Системний підхід – підхід до процесу підготовки, прийняття та реалізації рішень, вирішення проблем та досягнення цілей, який ґрунтується на нормативній методології системного аналізу та здатності до системного мислення управлінського персоналу з використанням системної моделі об'єкта управління.

Strategic environmental assessment (SEA) – процедура стратегічної (комплексної) оцінки можливих екологічних наслідків пропонуваніх стратегій, планів і програм та їх урахування під час прийняття відповідних рішень .

Функціональні системи екологічного управління – системи екологічного управління, об'єктом яких є функціональна структура національної системи екологічного управління: охорона навколишнього природного середовища, екологічна безпека, відновлення і раціональне використання природних ресурсів.

РЕКОМЕНДОВАНА Література

Нормативно-правова:

1. Про екологічну експертизу: Закон України від 9 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради України. - 1995 р.- № 8.

2. ДБН А.2.2-1-2003. Склад і зміст матеріалів оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. – К.: Держбуд України, 2004. – 21 с.

Основна:

1. Андрейцев В.І. Екологічне право: Особлива частина / В.І. Андрейцев. – К.: Істина, 2001. – 544 с.

2. Артамонов Б.Б., Міронова Н.Г. Екологічна експертиза: навчальний посібник / Б.Б. Артамонов, Н.Г. Міронова. – Львів: «Науковий світ-2000», 2012. – 142 с.

3. Баглей О.В. Екологічна експертиза: навчальний посібник / О.В.Баглей, В.В. Сорохан. – Чернівці: Рута, 2007. – 128 с.

4. Экологическая экспертиза и экологическая инспекция / А.И. Кораблева и др. – Днепрпетровск: ООО Днепррост, 2004. – 232 с.

5. Лабораторний та польовий практикум з екології / за ред. Замостян В.П.– К., 2000.– 216 с.

Додаткова:

1. Лазор О.Я. Екологічна експертиза: у 4 ч. – Ч.1: Зміст та її значення в сучасних умовах. – Львів, 2002. – 27 с.

2. Лазор О.Я. Екологічна експертиза: у 4 ч. – Ч.2: Процедура здійснення екологічної експертизи. – Львів, 2002. – 32 с.

3. Лазор О.Я. Екологічна експертиза: у 4 ч. – Ч.3: Екологічна експертиза – дієвий метод управління. – Львів, 2002. – 38 с.

4. Лазор О.Я. Екологічна експертиза: у 4 ч. – Ч.4: Нормативно-правове регулювання. – Львів, 2002. – 116 с.

5. Нехорошков В.П., Попова Н.Д. Екологічна експертиза матеріалів ОБНС (оцінки впливів на навколишнє середовище): посібник до практичних занять. – Одеса: ОДАХ, 2011. - 46 с.

Інформаційні ресурси:

1. Закон України « Про екологічну експертизу » від 9.02.1995 № 45/95-ВР. – Режим доступу: [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/95-%D0%B2%D1%80](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/95-%D0%B2%D1%80)

Додаток А

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом Міністерства охорони
навколишнього природного
середовища та ядерної безпеки

України від 7 червня

1995 року N 55

ІНСТРУКЦІЯ

ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Розділ 1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція регламентує порядок організації і безпосереднього проведення державної екологічної експертизи органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України (Мінекобезпеки України) і призначена для використання його еколого-експертними підрозділами, спеціалізованими установами та організаціями.

1.2. Організація і безпосереднє проведення державної екологічної експертизи здійснюється уповноваженими на те органами Мінекобезпеки України - Управлінням державної екологічної експертизи, еколого-експертними підрозділами Державного комітету охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів Автономної Республіки Крим, Державних управлінь екологічної безпеки в областях, містах Києві та Севастополі, Державними інспекціями охорони Чорного і Азовського морів Мінекобезпеки України.

Розділ 2. Проведення державної екологічної експертизи

еколого-експертними підрозділами, спеціалізованими установами

та організаціями Мінекобезпеки України

2.1. Державна екологічна експертиза може проводитись:

1) Безпосередньо еколого-експертними підрозділами Мінекобезпеки України та його органів на місцях з урахуванням і на основі представлених за їх завданнями робочих матеріалів попередньої оцінки відповідної проектної документації чи проектів висновків державної екологічної експертизи, підготовлених науковими центрами цього Міністерства, іншими науковими, проектно-розвідувальними спеціалізованими організаціями, лабораторіями, творчими колективами, групами, фірмами.

Попередня оцінка відповідної проектної документації не доручається організаціям, які розробляли матеріали оцінки впливу запроєктованої діяльності на навколишнє середовище або брали участь у їх підготовці.

2) Спеціалізованими установами та організаціями Мінекобезпеки України - Українським науковим центром

охорони вод, Українським науковим центром екології моря, Міжвідомчим екологічним центром, а також тими, що працюють на замовлення Міністерства - Українським науковим центром технічної екології та іншими - за офіційними дорученнями Мінекобезпеки чи його місцевих органів, які повинні затверджувати підготовлені ними висновки, як висновки державної екологічної експертизи.

3) Спеціально створюваними комісіями Мінекобезпеки України і його органів на місцях (у тому числі - спільно з органами й установами Міністерства охорони здоров'я України) із залученням представників органів державної виконавчої влади, спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських, інших установ та організацій, вищих навчальних закладів, громадськості, експертів міжнародних організацій.

4) Самостійно, еколого-експертними підрозділами Мінекобезпеки України та його органів на місцях, без попередньої оцінки іншими організаціями, створення комісій і залучення представників інших установ і закладів.

2.2. Вибір конкретного шляху проведення державної екологічної експертизи у кожному окремому випадку здійснюється керівництвом еколого-експертних підрозділів Мінекобезпеки України і його місцевих органів.

2.3. Незалежно від шляху проведення державної екологічної експертизи, еколого-експертні підрозділи повинні (у випадках, коли йдеться про об'єкти, які можуть негативно впливати на здоров'я людей) враховувати висновки державної санітарно-гігієнічної експертизи Міністерства охорони здоров'я України, що проводиться експертними підрозділами закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, а в особливо складних випадках - комісіями, що утворюються головним державним санітарним лікарем, здійснювати взаємне погодження підходів до оцінки тієї чи іншої документації, співпрацювати з ними в будь-якій іншій взаємоприйнятній формі з метою забезпечення узгодженості позицій органів Мінекобезпеки України та Міністерства охорони здоров'я України.

Розділ 3. Організація проведення державної екологічної експертизи проектної документації

3.1. Під проектною документацією слід розуміти державні інвестиційні програми та проекти, проекти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, розвитку окремих галузей народного господарства, проекти генеральних планів населених пунктів, схем районного планування, техніко-економічні обґрунтування і розрахунки, проекти і робочі проекти на будівництво нових та розширення, реконструкцію, технічне переозброєння діючих підприємств, проекти законодавчих та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в галузі охорони навколишнього природного середовища, діяльність, що може негативно впливати на стан навколишнього природного середовища та іншу передпланову, передпроектну та проектно-кошторисну документацію.

3.2. У процесі експертної оцінки проектної документації визначається ступінь екологічного ризику й безпеки запланованої діяльності та відповідність об'єктів екологічної експертизи вимогам екологічного законодавства, санітарним і будівельним нормам, правилам, дається оцінка ефективності, повноти, обґрунтованості та достатності заходів щодо охорони навколишнього природного середовища.

3.3. Визначення конкретних організацій-виконавців роботи з підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки проектів або спеціалізованих установ Мінекобезпеки України чи організацій, що працюють на його замовлення, яким даються офіційні доручення Міністерства або його місцевих органів на проведення державної екологічної експертизи конкретної документації, входить до компетенції керівників еколого-експертних підрозділів Мінекобезпеки України і його місцевих органів.

3.4. Завдання еколого-експертних підрозділів Мінекобезпеки України і його органів на місцях іншим організаціям на підготовку робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації або на підготовку безпосередньо проектів висновків державної екологічної експертизи оформляються в письмовій формі у вигляді офіційних листів, які підписуються керівниками Мінекобезпеки України або його органів на місцях і визначають конкретні умови виконання відповідної роботи.

3.5. Підготовка робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації чи проектів висновків державної екологічної експертизи за завданнями еколого-експертних підрозділів Мінекобезпеки України або його органів на місцях здійснюється за домовленістю (в тому числі й на договірних засадах) між замовниками документації та організаціями, що готують вказані робочі матеріали чи проекти висновків державної екологічної експертизи або між цими організаціями й безпосередньо Мінекобезпеки України чи його органами на місцях.

3.6. Оплата робіт з підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації або проектів висновків державної екологічної експертизи за договорами між організаціями-виконавцями й Мінекобезпеки

України чи його місцевими органами здійснюється за рахунок коштів республіканського позабюджетного фонду охорони навколишнього природного середовища або відповідних місцевих позабюджетних фондів.

3.7. При проведенні державної екологічної експертизи спеціально створюваними комісіями Мінекобезпеки України чи його органів на місцях із залученням позаштатних експертів, керівник експертної комісії та відповідальний секретар призначаються, як правило, зі складу спеціалістів еколого-експертних підрозділів Мінекобезпеки.

3.8. При проведенні державної екологічної експертизи безпосередньо еколого-експертними підрозділами Мінекобезпеки України чи його місцевих органів, у разі потреби, до оцінки документації можуть залучатися спеціалісти інших структурних підрозділів цього Міністерства чи його місцевих органів.

Рішення про це, за поданням керівників еколого-експертних підрозділів, приймається керівниками Мінекобезпеки України або його органів на місцях.

При позитивному вирішенні питання щодо погодження проектної документації на прохання підрозділів місцевих органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, які займаються нормуванням викидів підприємств в атмосферне повітря, еколого-експертні підрозділи можуть пропонувати проектувальникам передавати підрозділам нормування дискети з інформацією про параметри джерел викидів

забруднюючих речовин в атмосферне повітря, записаною за програмою «Конвертор». Ця інформація буде використовуватися для створення бази даних по джерелах викидів забруднюючих речовин в атмосферу з метою видачі дозволів і лімітів на викид забруднюючих речовин після введення в експлуатацію відповідних об'єктів.

3.9. Підготовлені робочі матеріали попередньої оцінки проектної документації або проекти висновків підписуються безпосередніми авторами-виконавцями й керівниками установ або організацій, що їх готували. Виконані з їх урахуванням і на їх основі висновки державної екологічної експертизи візуються відповідальними за них спеціалістами та керівниками еколого-експертних підрозділів і підписуються уповноваженими на те керівниками Мінекобезпеки України чи його відповідних органів на місцях (заступником міністра, Головою Державного комітету охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів Автономної Республіки Крим або його заступником, начальниками чи заступниками начальників Державних управлінь екологічної безпеки в областях, містах Києві та Севастополі, Державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів). Підписання висновків державної екологічної експертизи відповідними керівниками є їх затвердженням, після чого висновки стають обов'язковими для виконання.

Затвердження висновків і набуття ними статусу висновків державної екологічної експертизи може здійснюватись також і шляхом розміщення відповідного грифу про це на титульних аркушах висновків. При цьому затвердження здійснюється вищестоящими (порівняно з тими, хто безпосередньо підписав висновок) керівниками Мінекобезпеки чи, відповідно, Державного комітету охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів Автономної Республіки Крим, Державних управлінь екологічної безпеки в областях, містах Києві та Севастополі, Державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів Мінекобезпеки.

3.10. У разі потреби проекти висновків (щодо особливо важливих, складних, екологічно небезпечних об'єктів) до їх підписання і затвердження можуть попередньо обговорюватися на засіданнях експертних або консультативних рад екологічної експертизи, які можуть утворюватися при еколого-експертних підрозділах органів Мінекобезпеки України.

3.11. У випадку обґрунтованої незгоди еколого-експертних підрозділів органів системи Мінекобезпеки України з підготовленими за їх завданнями іншими організаціями робочими матеріалами попередньої оцінки проектної документації чи проектами висновків державної екологічної експертизи ці матеріали повертаються їх авторам для доопрацювання і внесення необхідних коректив.

3.12. Висновки екологічної експертизи складаються зі вступної, констатуючої та заключної частин і оформляються у довільній формі з включенням до них даних та інформації, яка обумовлена статтею 43 Закону України «Про екологічну експертизу» (45/95-ВР).

3.13. Підготовлені висновки державної екологічної експертизи повинні зводитися до трьох можливих варіантів:

1) Документація розроблена в цілому відповідно до вимог природоохоронного законодавства, діючих нормативних документів позитивно оцінюється (погоджується). При потребі погодження може обумовлюватися певними умовами щодо додаткового опрацювання деяких питань, внесення коректив і

т.ін., виконання яких не потребує суттєвих доробок, витрат коштів, часу й може бути перевірене еколого-експертними підрозділами в робочому порядку.

2) Документація, що не повною мірою відповідає вимогам природоохоронного законодавства і діючих нормативних документів (вказуються конкретні причини), повертається (направляється) на доопрацювання. При цьому повинні точно формулюватися позиції, стосовно яких необхідна доробка, суттєве коригування, здійснення додаткових проектних проробок, що, по можливості, має обґрунтовуватися посиланням на відповідні статті законодавчих актів, пункти й положення державних будівельних норм, інших нормативних та інструктивно-методичних документів. Строк доопрацювання встановлюється за домовленістю сторін.

3) Документація, реалізація проектних рішень якої вступить у суперечність з вимогами природоохоронного законодавства і є неприйнятною з природоохоронної точки зору, оцінюється негативно та відхиляється від погодження.

Принципово негативна оцінка повинна бути максимально обґрунтованою (в тому числі положеннями відповідних законодавчих і нормативних документів).

Чітка і прозора оцінка документації у висновках державної екологічної експертизи (за одним із вказаних варіантів) є обов'язковою. Висновок, що не має такої оцінки, не може бути підписаний або затверджений уповноваженими на те посадовими особами.

3.14. Висновки державної екологічної експертизи повинні друкуватися на офіційних бланках органів Мінекобезпеки України та скріплюватися гербовою печаткою на підписі уповноваженого на те керівника або на грифі затвердження (коли висновок друкується не на бланках) і мати відповідні реквізити - реєстраційні (вихідні) номери й дати.

Розділ 4. Розмежування компетенції еколого-експертних органів системи Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України

4.1. До компетенції Управління державної екологічної експертизи Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України входить організація здійснення державної екологічної експертизи чи безпосереднє її проведення по:

1) Техніко-економічних обґрунтуваннях, техніко-економічних розрахунках і проектах (робочих проектах) на будівництво нових і розвиток діючих промислових підприємств та інших господарських об'єктів загальнодержавного значення, які відносяться до Переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку і затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Питання організації проведення державної екологічної експертизи документації по радіаційно-небезпечних об'єктах вирішуються спільно Управлінням державної екологічної експертизи та Адміністрацією ядерного регулювання Мінекобезпеки України.

2) У всіх видах програм і схем розвитку й розміщення продуктивних сил, галузей народного господарства та промисловості, проектах генеральних планів населених пунктів, схем районного планування, інших проектно-планувальній документації, яка затверджується Верховною Радою України або Кабінетом Міністрів України.

3) Матеріалах пропозицій міністерств і відомств щодо розміщення нових, розширення та реконструкції, консервації та ліквідації діючих підприємств і об'єктів - за дорученнями Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України.

4) Проектах законодавчих та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в галузі забезпечення екологічної (в тому числі радіаційної) безпеки, охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів, діяльності, що може негативно впливати на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

5) Проектах державних будівельних норм, відомчих будівельних норм, регіональних будівельних норм, інструкцій, вказівок, положень та інших подібних документів у частині регламентації ними розробки природоохоронних питань; проектах еталонів розділів оцінки впливу запроєктованої діяльності на навколишнє середовище у складі документації різних стадій проектування.

6) Документації по впровадженню нових технологій і техніки (проектах будівництва дослідно-промислових установок, окремих цехів, виробництв, технологічних ліній чи дільниць та інших матеріалах, які можуть бути

до них порівняні) у тих видах діяльності та на об'єктах, що входять до переліку таких, які становлять підвищену екологічну небезпеку (після попередньої оцінки місцевими органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України) - п.9.1 - п.9.5 цієї Інструкції.

7) Матеріалах реєстрації пестицидів і агрохімікатів (спільно з Державною міжвідомчою комісією України у справах випробувань та реєстрації засобів захисту й регуляторів росту рослин і добрив - Укрдержхімкомісією).

8) Екологічних ситуаціях, що склалися в окремих населених пунктах або регіонах (у випадках, коли рішення про проведення екологічної оцінки ситуації прийняте Кабінетом Міністрів України).

Окрім того, Управління державної екологічної експертизи Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України у порядку вибіркового контролю за якістю проектної документації та висновків місцевих еколого-експертних підрозділів може, при потребі, вимагати направлення до Мінекобезпеки для здійснення державної екологічної експертизи будь-яких проектних матеріалів і документації незалежно від наявності висновків по них, раніше підготовлених місцевими органами Мінекобезпеки України.

У таких випадках остаточними висновками державної екологічної експертизи вважаються висновки, організація підготовки яких забезпечена вищестоящим органом.

4.2. До компетенції еколого-експертних підрозділів місцевих органів Мінекобезпеки України (за винятком Державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів Мінекобезпеки України - п.4.3 цієї Інструкції) входить організація здійснення та безпосереднє проведення державної екологічної експертизи по:

1) Усіх техніко-економічних обґрунтуваннях, техніко-економічних розрахунках і проектах (робочих проектах) діяльності та об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України (в обов'язковому порядку), за винятком віднесених до компетенції Управління державної екологічної експертизи Мінекобезпеки України. Крім того, за документацією, реалізація проектних рішень якої може, з точки зору еколого-експертних підрозділів місцевих органів Мінекобезпеки, негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, у кожному конкретному випадку за рішенням цих підрозділів.

При проведенні екологічної експертизи документації щодо радіаційно-небезпечних об'єктів склад експертних комісій, вибір конкретних організацій для підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації чи проектів висновків державної екологічної експертизи і самі проекти висновків державної екологічної експертизи підлягають погодженню в кожному конкретному випадку з Адміністрацією ядерного регулювання Мінекобезпеки України.

2) Матеріалах усіх видів схем і програм розвитку народногосподарського комплексу області, міста, району, з точки зору їх відповідності вимогам природоохоронного законодавства.

3) Генеральних планах, проектах районного планування, планування приміських і зелених зон міст, схемах генеральних планів промислових вузлів, схемах розміщення підприємств у промислових вузлах і промислових районах, схемах впорядкування промислової забудови.

4) Документації по впровадженню нових технологій і техніки, в галузях діяльності та на об'єктах, які входять до переліку таких, що становлять підвищену екологічну небезпеку (в обов'язковому порядку), з підготовкою тільки попередніх висновків, а також тих, що можуть (з точки зору органів Мінекобезпеки України) негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, з підготовкою остаточних висновків - п.9.1 - п.9.5 цієї Інструкції.

5) Документації по впровадженню нових матеріалів і речовин в галузях діяльності та на об'єктах, які входять до переліку таких, що становлять підвищену екологічну небезпеку (в обов'язковому порядку), а також тих, що можуть (з точки зору органів Мінекобезпеки України) негативно впливати на стан навколишнього природного середовища (за винятком пестицидів і агрохімікатів) - п.10.1 - п.10.6 цієї Інструкції.

Окрім того, відповідно до рішень Уряду Автономної Республіки Крим, місцевих Рад народних депутатів або їх виконавчих комітетів, еколого-експертні підрозділи місцевих органів Мінекобезпеки України можуть організувати (спільно з відповідними інспекційними підрозділами Мінекобезпеки) роботу з поекспертної оцінки екологічних ситуацій, що склалися в окремих населених пунктах і регіонах, п.7.1 - п.7.5 цієї Інструкції, а також на діючих об'єктах і комплексах, що мають значний негативний вплив на стан навколишнього природного середовища, п.8.1 - п.8.5 цієї Інструкції.

Така робота може здійснюватись одним із шляхів, вказаних у розділі 2 цієї Інструкції.

4.3. До компетенції Державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів Мінекобезпеки України входить:

1) Організація здійснення та безпосереднє проведення державної екологічної експертизи техніко-економічних обґрунтувань, техніко-економічних розрахунків і проектів (робочих проектів) діяльності та об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України, підконтрольних Державним інспекціям охорони Чорного і Азовського морів згідно з положенням про них (в обов'язковому порядку), в тому числі - в портах та на судноремонтних заводах, а також тих, що можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища - у кожному конкретному випадку за визначенням Державних інспекцій охорони

Чорного і Азовського морів (по об'єктах загальнодержавного значення, організація експертизи документації яких входить до компетенції Мінекобезпеки України - за дорученнями цього Міністерства).

2) Участь у державній екологічній експертизі документації по об'єктах, що можуть негативно впливати на стан моря (за відповідними поданнями Державного комітету охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів Автономної Республіки Крим, Державних управлінь екологічної безпеки в приморських областях).

4.4. Еколого-експертні підрозділи місцевих органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України при проведенні державної екологічної експертизи повинні використовувати дані, які накопичуються в регіональних (обласних) банках даних, що створюються згідно з проектом державної системи екологічного моніторингу.

Розділ 5. Природоохоронні показники, що оцінюються

при здійсненні державної екологічної експертизи

Як правило, документація може вважатися такою, що відповідає сучасним природоохоронним вимогам, якщо нею передбачається:

5.1. Вдале, з екологічної точки зору, розміщення промислового чи іншого господарського об'єкта, яке не порушує меж існуючих територій природно-заповідного фонду, їх охоронних зон, земель, що резервуються з метою подальшого заповідання, цінних ландшафтів; не потребує зайняття територій, перспективних для розробки родовищ корисних копалин, зайняття значних (більше) площ лісів І-ої групи, орних земель, багаторічних насаджень, замиву чи засипки акваторій природних водойм і штучних водоймищ, переносу чи спрямлення ділянок русел рік, обвалування заплав річок та виконання на них гідромеліоративних робіт, що можуть суттєво змінити природний стан цих територій; враховує характеристики рози вітрів щодо найближчих сільських населених пунктів і міської житлової забудови.

5.2. Компактне, раціональне розташування виробничих, адміністративних, енергетичних та інших об'єктів на обраній території, що дозволяє не порушувати зайвих площ земель і економно використовувати земельні ресурси.

5.3. Застосування досконалих енергозберігаючих, мало- і безвідходних, нересурсо містких технологій виробництва, що забезпечують комплексне, максимально повне використання мінеральних і біологічних ресурсів (особливо корисних копалин).

5.4. Раціональне й економне використання водних ресурсів, створення водооборотних циклів, повторно-послідовне використання води у виробничому процесі, забезпечення ефективної очистки всіх видів стічних вод (у тому числі поверхневих - з території підприємства) до показників, що дають можливість направлення їх для поповнення водооборотних циклів або гарантують безперешкодне прийняття для остаточної очистки на загальноміській очисні споруди (застосування раціональних і економних технологій зрошення на меліоративних системах, здійснення заходів по попередженню забруднення поверхневих і підземних вод дренажним стоком).

5.5. Застосування високоефективних, досконалих пилогазоочисних споруд, здатних забезпечити неперевиконання встановлених показників гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин в атмосфері на межі нормативної чи розрахункової санітарно-захисної зони та в районах прилеглої житлової забудови.

5.6. Забезпечення максимально можливої утилізації всіх видів відходів, що утворюються на підприємстві в процесі його виробничої діяльності (в тому числі шляхом передачі їх для наступної переробки й використання на інші підприємства та об'єкти), чи екологічно безпечного їх захоронення.

5.7. Максимально можливе збереження існуючих зелених насаджень, відновлення порушених і створення

нових, виконання заходів по охороні тваринного світу (включаючи рибоохоронні заходи на водозабірних спорудах).

5.8. Надійний захист довкілля від шкідливого впливу фізичних факторів - шуму, вібрації, електромагнітних полів, ультра- та інфразвуку і таке інше.

Розділ 6. Вимоги до складу документації, що подається на державну екологічну експертизу

Еколого-експертними підрозділами Мінекобезпеки України і його місцевими органами приймається для екологічної оцінки документація, яка містить:

6.1. Загальну інформацію про об'єкт проектування і передбачувані проектні рішення (як правило, - загальна пояснювальна записка).

6.2. Стислий виклад суті проекту (паспорт або конспект проекту).

6.3. Розділ (том, частину, главу і т.ін.) - Оцінка впливу запроектованої діяльності на стан оточуючого середовища.

Указаний розділ розробляється згідно з вимогами державних будівельних норм України - Проектування. Склад і зміст матеріалів оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. Основні положення проектування. ДБН А.2.2.-1-95, які затверджені наказами Держкоммістобудування України від 28 лютого 1995 року N 37 та Мінекобезпеки України від 5 квітня 1995 року N 9 і введені в дію з 1 липня 1995 року.

6.4. Заяву про очікувані (передбачувані) екологічні наслідки запроектованої (запланованої) діяльності - як результат матеріалів оцінки впливу запроектованої діяльності на стан навколишнього середовища.

Окрім того, залежно від потреби, у кожному конкретному випадку, на вимогу спеціалістів еколого-експертних підрозділів органів Мінекобезпеки України повинні надаватися для розгляду будь-які інші частини (розділи) проектної документації, включаючи розрахунки, обґрунтування та інші матеріали, що не входять до складу проекту, але зберігаються в проектній організації.

До документації, що передається для здійснення екологічної експертизи повинні додаватися копії всіх погоджень і висновків зацікавлених організацій, отриманих раніше, а також технічних умов.

Еколого-експертні підрозділи органів Мінекобезпеки України повинні звертати увагу на наявність висновків (погоджень) проектних організацій, на які покладені функції здійснення територіальної діяльності (згідно з державними будівельними нормами України - Положення про територіальну діяльність у будівництві. ДБН України 361-92, які затверджені постановою Держбуду України від 25 березня 1992 року) і, при потребі, вимагати їх представлення.

Окрім того, на вимогу еколого-експертних підрозділів органів Мінекобезпеки України мають також представлятися висновки відомчої експертизи організацій замовників та місцевих органів влади (районного, міського рівня - при експертизі на рівні області чи Автономної Республіки Крим; обласного чи Автономної Республіки Крим рівня - при експертизі Управлінням державної екологічної експертизи Мінекобезпеки України).

Практичне проведення державної екологічної експертизи документації щодо видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, згідно з переліком, який затверджується Кабінетом Міністрів України, проводиться після оголошення замовником через засоби масової інформації Заяви про екологічні наслідки діяльності.

Замовники проектної документації, а також проектні організації зобов'язані вносити в документацію зміни, пов'язані з введенням в дію (після завершення проектних робіт або проведення експертизи) нових нормативних актів щодо охорони навколишнього природного середовища.

Розділ 7. Експертиза екологічних ситуацій на певних територіях

7.1. Необхідність і доцільність експертної оцінки екологічної ситуації, що склалася в окремих населених пунктах і регіонах, визначається Кабінетом Міністрів України, Урядом Автономної Республіки Крим, місцевими Радами народних депутатів або їх виконавчими комітетами.

7.2. Практичне виконання такої оцінки з підготовкою проекту можливого експертного висновку доручається,

як правило, науковим центрам Мінекобезпеки України, іншим науково-дослідним і проектним спеціалізованим організаціям, асоціаціям, центрам, фірмам, які мають необхідні можливості і досвід подібної діяльності. Вибір конкретного виконавця здійснюється еколого-експертними підрозділами Мінекобезпеки чи його місцевих органів.

7.3. Експертна оцінка екологічної ситуації повинна виконуватися на договірних засадах між зацікавленими сторонами за рахунок коштів Державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів - залежно від того, який орган приймав рішення про проведення такої експертизи, а також за рахунок коштів відповідних позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища.

7.4. У процесі експертної оцінки екологічної ситуації:

- 1) На основі наявних фондових даних, інформації місцевих органів Міністерства охорони здоров'я, Держкомгідромету, Держкомгеології, інших міністерств і відомств, результатів спеціально проведених аналізів і досліджень уточнюється реальний стан екологічної обстановки на певній місцевості (забрудненість повітряного басейну, поверхневих і підземних вод, ґрунтів тощо);
- 2) Встановлюються причини стану, що склався, вклад у забруднення і деградацію довкілля окремих промислових підприємств та інших господарських об'єктів (залежно від валових об'ємів їх викидів в атмосферу і скидів стічних вод, інгредієнтного складу забруднень, обсягів промислових та інших відходів, ступеня їх небезпечності);
- 3) Розробляються пропозиції щодо можливих заходів по забезпеченню стабілізації та наступного поступового поліпшення екологічної ситуації як на окремих підприємствах та об'єктах, так і на території (відповідного міста, району тощо) в цілому.

7.5. Фактично всі дії по екологічній експертизі ситуації на певних територіях аналогічні тим, що виконуються при розробці спеціалізованими організаціями матеріалів ТерКСОП - територіальних комплексних схем охорони природи, в зв'язку з чим доцільно, по можливості, залучати до експертної оцінки екологічних ситуацій організації, які мають досвід роботи над ТерКСОП.

Розділ 8. Екологічна експертиза діючих об'єктів та комплексів

8.1. Питання про доцільність екологічної експертизи діючих об'єктів та комплексів може розглядатися відповідно до рішень Кабінету Міністрів України, Уряду Автономної Республіки Крим, місцевих Рад народних депутатів або їх виконавчих комітетів.

8.2. Організація такої експертизи повинна здійснюватися спільно еколого-експертними й інспекційними підрозділами органів Мінекобезпеки України і може доручатися спеціалізованим організаціям, що мають досвід підготовки екологічних паспортів підприємств, обстеження і оцінки ситуацій на діючих виробництвах, які повинні готувати робочі матеріали попередньої оцінки екологічного стану того чи іншого об'єкта або проекти висновків з цього питання і передавати їх органам Мінекобезпеки України.

8.3. Залежно від того, які органи приймали рішення про проведення таких експертиз, робота повинна фінансуватися за рахунок коштів Державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів, а також відповідних позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища.

8.4. У процесі екологічної оцінки діючих об'єктів та комплексів:

- 1) виявляються наявні джерела забруднення атмосфери - стаціонарні (організовані), неорганізовані й пересувні; джерела забруднення водойм - технологічні процеси виробництва, цехи, ділянки і установки, де утворюються забруднені стічні води; джерела забруднення ґрунтів і підземних вод - місця утворення і складування промислових відходів;
- 2) визначається наявність і ефективність дії природоохоронних очисних споруд і устаткування, які задіяні на підприємстві для забезпечення попередження негативного впливу джерел забруднення на довкілля;
- 3) формулюються пропозиції щодо доцільності зміни технологічних процесів; реконструкції, ремонту чи повної заміни очисних споруд і установок; монтажу нових додаткових пилогазоочисних установок і споруд для очистки забруднених стічних вод; здійснення додаткових заходів по утилізації чи екологічно безпечному захороненню промислових й інших відходів; проведенню заходів по упорядкуванню, благоустрою та озелененню території підприємства, організації санітарно-захисної зони (якщо об'єкт нею не забезпечений) та забезпеченню дотримання її статусу.

8.5. Якщо йдеться про екологічну експертизу діючого об'єкта, що відноситься до таких, які становлять підвищену екологічну небезпеку, обов'язковою умовою її проведення є забезпечення підготовки

керівництвом об'єкта і його власником матеріалів оцінки впливу господарської діяльності на навколишнє середовище, які і повинні бути об'єктом такої експертизи.

Розділ 9. Екологічна експертиза документації

по впровадженню нової техніки і технології

9.1. Екологічна експертиза документації по впровадженню нової техніки і технології здійснюється шляхом експертної оцінки матеріалів (проектів) їх створення і практичного впровадження на нових і діючих підприємствах (під документацією по впровадженню нової техніки і технологій слід розуміти в основному проекти будівництва дослідно-промислових (експериментальних) установок, цехів, виробництв, дільниць, ліній і таке інше, а також матеріали, що за своїм змістом і призначенням можуть бути прирівняні до вказаних проектів).

9.2. Документація по впровадженню нової техніки і технологій підлягає обов'язковій державній екологічній експертизі лише в тому випадку, якщо ці технології та техніка стосуються діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку. В усіх інших випадках рішення про необхідність проведення державної екологічної експертизи приймається у кожному конкретному випадку екологами-експертними підрозділами органів Мінекобезпеки України.

9.3. У процесі експертизи обов'язково оцінюються тільки показники, що стосуються забезпечення охорони навколишнього природного середовища від забруднення і раціональності використання природних ресурсів (п.п. 5.1 - 5.8 цієї Інструкції), всі інші - економічні, технічні і т. д. - до уваги можуть не братися.

9.4. При проведенні подібної експертизи завдання щодо підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки відповідної документації чи проектів висновків державної екологічної експертизи доцільно давати, за домовленістю, місцевим проектним і проектно-конструкторським організаціям, а також вищим навчальним закладам (або окремим групам їх спеціалістів) відповідно розробкам профілю.

9.5. Екологічна експертиза документації по впровадженню нової техніки і технології у видах діяльності та на об'єктах, які входять до переліку таких, що становлять підвищену екологічну небезпеку, здійснюється у дві стадії.

Документація оцінюється попередньо на рівні місцевих органів Мінекобезпеки України, на території підвідомчій яким передбачається первинне впровадження нової технології чи техніки, і проходить остаточну експертизу на рівні Управління державної екологічної експертизи Мінекобезпеки.

У всіх інших випадках - в одну стадію, на рівні екологами-експертних підрозділів місцевих органів Мінекобезпеки України.

Розділ 10. Екологічна експертиза документації

по впровадженню нових матеріалів і речовин

10.1. Така експертиза може проводитися тільки за документацією на впровадження нових матеріалів і речовин, але не за їх зразками.

10.2. Екологічна експертиза документації по впровадженню нових матеріалів і речовин обов'язково проводиться у тих випадках, коли вони призначені для застосування у видах діяльності та на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку.

10.3. Місцевим органам Мінекобезпеки України, на території областей яких передбачається первинне застосування нових матеріалів і речовин, доцільно доручати підготовку робочих матеріалів попередньої оцінки документації по їх впровадженню (за винятком вказаних у п.10.4 цієї Інструкції) чи проектів можливих висновків державної екологічної експертизи по ній тим науковим, науково-дослідним та іншим організаціям і установам, які за основним профілем своєї діяльності мають необхідні для цього можливості.

10.4. Підготовка висновків державної екологічної експертизи за матеріалами реєстрації пестицидів і агрохімікатів здійснюється Управлінням державної екологічної експертизи Мінекобезпеки України на підставі та з урахуванням результатів розгляду й оцінки їх екологічною експертною групою, створеною Мінекобезпеки, яка розглядає відповідні матеріали за поданням Укрдержхімкомісії. Оплата робіт здійснюється Укрдержхімкомісією.

10.5. Екологічна оцінка документації по впровадженню нових матеріалів і речовин повинна полягати у виявленні наявності (чи відсутності) впливу на навколишнє природне середовище цих матеріалів і речовин у процесі їх виробництва, практичного використання й застосування, встановленні характеру, інтенсивності

та можливих наслідків (прямих і опосередкованих) такого впливу (в разі його наявності), а також допустимості впровадження вказаних матеріалів і речовин, та умов цього впровадження, дотримання яких повинно бути забезпечено.

10.6. При екологічній експертизі документації по впровадженню нових матеріалів і речовин обов'язково повинна враховуватися можливість і повнота утилізації невикористаних залишків цих матеріалів і речовин або їх екологічно-безпечного захоронення після закінчення розрахункового строку використання.

Розділ 11. Строки проведення державної екологічної експертизи і термін дії її висновку

11.1. При проведенні державної екологічної експертизи безпосередньо екологами-експертними підрозділами Мінекобезпеки України, підготовці робочих матеріалів попередньої оцінки проектно-документації чи проектів експертних висновків спеціалізованими установами та організаціями Мінекобезпеки, строк проведення експертизи не повинен перевищувати 45 календарних днів.

У разі потреби, за рішенням еколога-експертних підрозділів Мінекобезпеки і його органів на місцях, строк може продовжуватися до 60 днів.

У виняткових випадках, залежно від складності проблеми - до 120 днів. Конкретні терміни підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки проектно-документації чи проектів експертних висновків залученими до цього організаціями визначаються у кожному окремому випадку договорами між виконавцями та замовниками експертизи.

11.2. При проведенні державної екологічної експертизи з урахуванням попереднього експертного розгляду документації іншими (не підпорядкованими Мінекобезпеки України) науковими, проектно-вишукувальними спеціалізованими організаціями, лабораторіями, творчими колективами, групами, фірмами і т. ін. або спеціально створеними міжгалузевими еколога-експертними комісіями, термін здійснення експертизи - до 90 календарних днів.

11.3. При розгляді еколога-експертними підрозділами Мінекобезпеки України і його органів на місцях проектно-документації, доопрацьованої та відкоригованої згідно з вимогами раніше виданих висновків державної екологічної експертизи, строки підготовки остаточних висновків державної екологічної експертизи - до 30 календарних днів.

11.4. Термін дії позитивного висновку державної екологічної експертизи - 3 роки від дня його видачі.

Принципово негативний висновок (коли реалізація проекту експертизи визнана недопустимою) - безстроковий.

Висновок, згідно з яким документація направлена на доопрацювання, діє до того часу, доки вимоги еколога-експертного підрозділу органів Мінекобезпеки не будуть виконані.

Розділ 12. Звітність з питань організації проведення державної екологічної експертизи

12.1. Еколога-експертні підрозділи місцевих органів Мінекобезпеки України звітують перед Управлінням державної екологічної експертизи Мінекобезпеки раз на рік за підсумками експертної діяльності кожного поточного року. Звіти повинні надходити до Мінекобезпеки України не пізніше 20 січня наступного за звітним року.

12.2. Звіти складаються з табличних форм N 1 і N 2 (додатки N 1 і N 2) і пояснювальної записки.

До форми N 2 заносяться дані щодо проектів, реалізація яких визнана недопустимою (але не тих, що повернені на доопрацювання).

У пояснювальній записці наводяться дані щодо типових недоліків проектно-документації, яка розглядалася; претензії до конкретних проектних організацій; даються пояснення щодо позиції експертів стосовно тих або інших об'єктів; пропозиції з питань організації, проведення і поліпшення експертної роботи.

Розділ 13 . Документи, що використовуються при проведенні державної екологічної експертизи

Еколога-експертні підрозділи Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної

безпеки України і його місцевих органів у своїй роботі використовують законодавчі акти України, Укази Президента, постанови і рішення Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, діючі будівельні норми і правила, державні будівельні норми України, інші нормативно-технічні та інструктивно-методичні документи, що регламентують питання проектування і експертизи.

При цьому слід керуватися витягом з Переліку нормативних документів у галузі будівництва, що діють на території України, який затверджений наказом Мінбудархітектури України від 27.04.93 року N 46 (доведений до місцевих органів Мінекобезпеки листом від 11.11.93 року N 18-5-837), а також аналогічними переліками, що будуть додатково видаватися Держкоммістобудування.

Додаток Б

ПЕРЕЛІК
видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену
екологічну небезпеку

1. У сфері теплової енергетики: теплові електростанції (ТЕС, ТЕЦ); устаткування для виробництва електроенергії, пари й гарячої води тепловою потужністю 200 кВт і більше з використанням органічного палива.
2. У сфері гідроенергетики: гідроелектростанції на річках незалежно від їх потужності (включаючи малі гідроелектростанції); гідроакумуючі електростанції (ГАЕС).
3. У галузі атомної енергетики й атомної промисловості: ядерні установки; об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами; уранові об'єкти.
4. Виробництво в галузі чорної та кольорової металургії (з використанням кольорових металів, руди, збагаченої руди чи вторинної сировини, металургійний, хімічний чи електролітичний процеси).
5. Об'єкти машинобудування та металообробки, за винятком підприємств, на яких відсутні цехи хімічного оброблення.
6. Видобування корисних копалин, за винятком корисних копалин місцевого значення, які видобуваються землевласниками й землекористувачами в межах наданих їм земельних ділянок для господарських і побутових потреб.
7. Перероблення корисних копалин.
8. Виробництво будівельних матеріалів (цементу, асфальтобетону, скла, утеплювачів, у тому числі екструдованого пінополістиролу).
9. Хімічне виробництво (включаючи виробництво основних хімічних речовин, хімічно-біологічне, біотехнічне, фармацевтичне виробництво, виробництво засобів захисту рослин, регуляторів їх росту, мінеральних добрив, полімерних і полімервмісних матеріалів, виробництво та зберігання наноматеріалів потужністю понад 10 тонн на рік, зберігання хімічних продуктів (базисні і витратні склади, сховища, бази) незалежно від методів та обсягу виробництва продукції; підприємства з вилучення, виробництва і перероблення азбесту, азбестовмісних продуктів (азбестоцементної продукції потужністю понад 20 тис. тонн на рік, фрикційних матеріалів - понад 50 тонн на рік готової продукції, інших виробів - понад 200 тонн на рік).
10. Виробництво, зберігання, утилізація та знищення боєприпасів усіх видів, вибухових речовин і ракетного палива та інших токсичних хімічних речовин.
11. Поводження з відходами: небезпечними (збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення, перероблення, утилізація, видалення, знешкодження та захоронення); побутовими (оброблення, перероблення, утилізація, знешкодження і захоронення).
12. Виробництво целюлози, паперу та картону з будь-якої сировини.
13. Нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт: залізничних вокзалів, залізничних доріг і споруд; підземних, наземних ліній метрополітену як єдиних комплексів, включаючи депо з комплексом споруд технічного обслуговування; трамвайних колій, підвісних ліній (фунікулерів) або подібних ліній, що використовуються для перевезення пасажирів, включаючи депо з комплексом споруд

технічного обслуговування й ремонту рухомого складу; парків транспортних засобів (автотранспортних підприємств з комплексом споруд для технічного обслуговування та ремонту); станцій технічного обслуговування, до складу яких входять фарбувальні камери, мийки, а також тих, на яких проводяться ремонт та випробування дизельних автомобільних двигунів і ремонт кузовів із застосуванням методів хімічного оброблення поверхні; аеропортів і аеродромів з основною злітно-посадковою смугою завдовжки та більше;

автомобільних доріг, автомагістралей і швидкісних доріг загального користування державного та місцевого значення всіх категорій, що мають чотири чи більше смуг руху, або реконструкція та/або розширення наявних смуг руху до чотирьох і більше за умови їх безперервної протяжності або більше; морських та річкових портів, пристаней для завантаження й розвантаження (за винятком пристаней паромних перевезень); спеціалізованих транспортних терміналів; глибоководних суднових ходів, у тому числі по природних руслах річок, спеціальних каналів на суходолі та в мілководних морських акваторіях; магістральних продуктопроводів (трубопроводів для транспортування газу, аміаку, нафти чи хімічних речовин).

14. Виробництво з оброблення деревини (хімічне перероблення деревини, деревоволокнистих плит, деревообробне виробництво з використанням синтетичних смол, консервування деревини просоченням).

15. Нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт:

водозаборів поверхневих і підземних вод для систем централізованого водопостачання населених пунктів, промислових підприємств; споруд водопідготовки систем питного водопостачання; мереж водопроводу та водовідведення діаметром понад 1000 міліметрів; систем закачування стічних вод до ізольованих підземних водоносних горизонтів; систем зворотного водокористування, відведення, оброблення (підготовки) та скидання шахтних, кар'єрних, дренажних вод; очисних споруд, систем скидання очищених стічних вод у водні об'єкти; водосховищ.

16. Проведення робіт з розчищення і днопоглиблення русла та дна річок, їх берегоукріплення, зміна і стабілізація стану русел.

17. Проведення будівельних робіт, що передбачають видобування піску і гравію, прокладання кабелів, трубопроводів та інших комунікацій на землях водного фонду.

18. Проведення робіт з міжбасейнового перерозподілу стоку річок.

19. Зберігання, перероблення та транспортування вуглеводневої сировини (газу природного, газу сланцевих товщ, газу, розчиненого у нафті, газу центрально-басейнового типу, газу (метану) вугільних родовищ, конденсату, нафти, бітуму нафтового, скрапленого газу), а також технічні рішення з газопостачання населення і промислових підприємств.

20. Нафтопереробні заводи (за винятком підприємств, які виробляють тільки мастильні матеріали із сирової нафти) й устаткування для газифікації та зрідження вугілля чи бітумінозних сланців.

21. Автозаправні станції та комплекси, а також автогазонаповнювальні компресорні станції, автомобільні газозаправні станції зрідженого газу.

22. Нове будівництво, реконструкція основних гідротехнічних споруд усіх видів.

23. У галузі тваринництва, птахівництва та рибництва: тваринницькі комплекси для вирощування свиней (5 тис. голів і більше), великої рогатої худоби (2 тис. голів і більше), хутрових тварин (3 тис. голів і більше), птиці (60 тис. кур-несучок і більше, 85 тис. бройлерів і більше); м'ясокомбінати та м'ясопереробні підприємства; виробництво у сфері (установки) з перероблення та утилізації відходів тваринного походження, у тому числі птахівництва, рибництва; операції з дублення шкіри.

24. Виробництво у сфері легкої промисловості, що передбачає фарбування та оброблення хімічними засобами.

25. Виробництво технічного вуглецю та електрографіту.

26. Радіотехнічні об'єкти (радіопередавальні, радіотелевізійні, радіолокаційні станції, цифрові радіорелейні станції, базові станції систем стільникового зв'язку).

27. Електричні лінії (повітряні, кабельні) та підстанції з напругою 330 кВт і більше.
28. Установки для поверхневого оброблення металів, деревини, полімерних матеріалів з використанням органічних розчинників, зокрема для оздоблення, друку, покривання, знежирення, гідроізолювання, калібрування, фарбування, очищення або насичення.
29. Вирубка дерево-чагарникової рослинності (за винятком вирубки, пов'язаної з веденням лісового господарства) на території площею понад .
30. Нове будівництво об'єктів, господарська діяльність (за винятком лісгосподарської) в охоронних зонах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, на територіях, прилеглих до водоохоронних зон, прибережних захисних смуг водних об'єктів, зон санітарної охорони.
31. Генетично-інженерна діяльність, введення в обіг генетично модифікованих організмів та продукції, виробленої з їх використанням (у відкритій та закритій системах).
32. Інтродукція чужорідних видів фауни та флори.
33. Виробництво мікробіологічної продукції.

Додаток В
Директору Департаменту
екології та природних ресурсів ХОДА
Тимчуку А.О.

Відповідно до статті 7 Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" прошу провести екологічну експертизу

(об'єкт, на який видається документ)

(місцезнаходження (адреса) об'єкта, на який видається документ)

(вид діяльності згідно з КВЕД)

(у давальному відмінку повне найменування юридичної особи/ ім'я, по батькові та прізвище

фізичної особи - підприємця)

(ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ,

(ідентифікаційний номер фізичної особи - підприємця, платника податків та інших обов'язкових платежів)

(ім'я, по батькові та прізвище керівника юридичної особи/ фізичної особи - підприємця/уповноваженої особи)

(місцезнаходження юридичної особи/місце проживання фізичної особи - підприємця)

(телефон) (телефакс)
" ____ " _____ 200__ р. _____
(підпис керівника юридичної особи/ фізичної особи - підприємця, уповноваженої особи)

Інформація щодо надання згоди заявником на обробку, використання та зберігання його персональних

даних _____

Спосіб одержання ДДХ особисто/поштою/за допомогою засобів телекомунікації (електронною поштою або через Єдиний державний портал адміністративних послуг).

Документи, які додаються до заяви:

- Заявка;
- Загальна пояснювальна записка;
- Паспорт (конспект) проекту (якщо він є у складі проекту);
- Розділ (матеріали) оцінки впливу на навколишнє середовище;
- Заява про екологічні наслідки;
- Інформація про оголошення через ЗМІ заяви про екологічні наслідки;
- Заява про наміри, погоджена органами місцевого самоврядування (якщо об'єкт або вид діяльності входить до «Переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку»);
- Матеріали врахування громадських інтересів (відомості про опублікування в засобах масової інформації Заяви про наміри і проведення громадських обговорень, письмові звернення громадян; перелік матеріалів, представлених з боку замовника і виконавця ОВНС на розгляд місцевого населення та громадських організацій, перелік питань і зауважень громадян, обґрунтовані відповіді; узагальнені рішення про врахувану частину громадських пропозицій та обґрунтування, що стосуються неврахованої їх частини; рішення громадської експертизи (якщо вона проводилася) (При наявності).
- У випадку проведення експертизи інвестиційних проектів, техніко-економічних обґрунтувань і розрахунків, проектів і робочих проектів на будівництво нових та розширення, реконструкцію, технічне переозброєння діючих підприємств, документації із перепрофілювання, консервації та ліквідації діючих підприємств, окремих цехів, виробництв та інших промислових і господарських об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, в тому числі військового й оборонного призначення, що входять до «Переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку», додатково надаються - копії висновків МОЗ або його органів на місцях (висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи); Держнаглядохоронпраці або його органів на місцях (експертний висновок на відповідність документації нормативним актам про охорону праці); Управління державної пожежної охорони МНС або його органів на місцях (експертний висновок на відповідність документації нормативним актам про пожежну безпеку).

•

Заповнюється державним адміністратором:

"__" _____ 200_р. Реєстраційний номер _____

(дата надходження заяви)

(ініціали та прізвище)

(підпис) державного адміністратора)

Додаток Г
до Порядку передачі документації на
державну екологічну експертизу

ЗАЯВКА

на державну екологічну експертизу

1. Найменування замовника, органу, що здійснює функції управління майном замовника, адреса, телефон

2. Найменування об'єкта державної екологічної експертизи (для підприємств, установ, організацій - адреса, телефон)

3. Найменування органу, що затверджуватиме документацію

4. Інформація про розробника документації, що буде передана на державну екологічну експертизу (найменування організації, адреса, телефон або прізвище автора, його адреса, телефон)

5. Перелік документації, що буде передана на державну екологічну експертизу

6. Вартість розробки документації чи проектно-кошторисна вартість розробки проекту, що будуть передані на державну екологічну експертизу (млн. грн)

7. Інформація про розробника розділу оцінки впливу на стан навколишнього природного середовища (найменування організації, її підпорядкування, адреса, телефон)

8. Перелік організацій, з якими погоджено документацію, або умови впровадження нових матеріалів і речовин

9. Найменування і обсяги продукції, що виготовляється або буде виготовлятися

10. Орієнтовний термін передачі документації на розгляд

(підпис відповідальної особи)

" " ----- 20 р.

(дата подання заявки)

МП

Примітка. Пункти 3, 6, 7 заповнюються в разі передачі на державну екологічну експертизу проектної документації.

Додаток Д

ВИСНОВОК ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ

від " " _____ р.

N _____

I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Назва проектних матеріалів, стадія проектування _____

1.2. Назва об'єкта, реквізити _____

3. Відомча належність _____

1.4. Назва проектної організації, реквізити _____

1.5. Рік випуску документації _____

1.6. Дата надходження матеріалів на розгляд " __ " _____р.
вхідний N _____

1.7. Загальна кошторисна вартість будівництва складає _____

вартість будівельно-монтажних робіт _____

витрати на будівництво природоохоронних об'єктів і здійснення
природоохоронних заходів _____

1.8. Передбачено черговість будівництва _____

пускові комплекси _____

1.9. Вид та обсяг продукції, що виготовляється _____

1.10. Організації, які погодили проектні матеріали та видали
технічні умови _____

(NN, дати висновків)

II. АНАЛІЗ ПРОЕКТНИХ МАТЕРІАЛІВ

2.1. Інформація про майданчик розміщення об'єкта, раціональне
використання та охорону земельних ресурсів

2.2. Дані про технологію виробництва з точки зору її
безвідходності й водоемності _____

2.3. Відомості про запропоновані рішення щодо утилізації та
екологічно безпечного захоронення відходів, запобігти утворенню
яких неможливо _____

2.4. Дані про прийняті рішення щодо водопостачання,
каналізації, охорони й раціонального використання водних ресурсів
(потреба об'єкта у воді, водооборотні цикли, повторно-послідовне
використання води)

2.5. Відомості про заходи, що передбачаються для захисту від
забруднення атмосферного повітря, їх ефективність _____

2.6. Інформація про заходи щодо захисту флори і фауни, охорони
ландшафту _____

2.7. Дані про наявність проявів шуму, вібрації, електричних і електромагнітних полів, інших шкідливих
фізичних факторів, про заходи щодо мінімізації їх впливу

2.8. Наявність матеріалів оцінки впливу запроєктованої діяльності на оточуюче (навколишнє)
середовище (ОВОС) або природоохоронного розділу та їх відповідність вимогам регламентуючих
документів _____

III. ЗАУВАЖЕННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ДО ПРОЕКТНИХ МАТЕРІАЛІВ

3.1. Виявлені недоліки й порушення вимог чинних законодавчих актів, нормативно-технічних документів, рекомендацій, інструктивно-методичних документів

3.2. Вимоги та пропозиції експертного органу _____

ВИСНОВКИ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (Державне управління охорони навколишнього природного середовища Мінприроди України
по _____),

розглянувши матеріали (повна назва проектної документації) _____

вважає за необхідне (можливе, доцільне): _____
а) схвалити (погодити) проектні матеріали _____

(у разі необхідності із зазначенням вимог)

б) повернути проектні матеріали на доопрацювання відповідно до зауважень даного висновку _____

в) відхилити дані проектні матеріали як екологічно необґрунтовані, реалізація яких є неприйнятною.

Додаток: проектні матеріали.

Підпис керівника

Експерти: _____
(реквізити)

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Дударєва Галина Федорівна

ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Навчально-методичний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра

напряму підготовки « Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»

Рецензент *О.Ф. Рильський*

Відповідальний за випуск *Н.В. Капелюш*

Коректор *Д.В. Дударєв*